

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ 2008-2017

της

ΜΑΡΚΟΥ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Επιβλέπων Καθηγητής: Νούλας Αθανάσιος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος, 2018

©Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018

Η παρούσα διπλωματική εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και της φοιτήτριας, ο καθένας από τους οποίους έχει δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και τη συγγραφέα της εργασίας, καθώς και το όνομα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας όπου εκπονήθηκε.

Αφιερώνεται στον αδερφό μου και στους γονείς μου...

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νούλα Αθανάσιο για την αγαστή συνεργασία μας, κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Η άμεση ανταπόκρισή του στην επίλυση κάθε μου απορίας και η συνεχής καθοδήγησή του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες για την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος.

Επιπλέον, το μεγαλύτερο ευχαριστώ το χρωστάω στους γονείς μου και τον αδερφό μου, που ήταν και είναι συνεχώς δίπλα μου κατά τη διάρκεια των μαθητικών και φοιτητικών μου χρόνων, ακούραστοι αρωγοί και συμπαραστάτες, να μου προσφέρουν ηθική και υλική στήριξη και να μου υπενθυμίζουν συνεχώς πόση δύναμη κρύβω μέσα μου στις δύσκολες στιγμές.

Ακόμη, ευχαριστώ τους διδάσκοντες καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική, για τις γνώσεις και εμπειρίες που μου προσέφεραν τα δύο χρόνια φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Εκτός των παραπάνω, ευχαριστώ τον Δαμιανό που ήταν και είναι δίπλα μου όποτε τον χρειάζομαι. Τέλος, ευχαριστώ και όλους τους συγγενείς και φίλους μου, που πιστεύουν σε εμένα και με θεωρούν ικανή για την επίτευξη κάθε καινούριου στόχου που θέτω και ιδιαίτερα τους συμφοιτητές μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Αναστασία, Βασιλική και Τάσο για όλη τη συνεργασία, στήριξη και συμπαράσταση που προσφέραμε ο ένας στον άλλον τα δύο αυτά χρόνια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τραπεζικός κλάδος, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για την εύρωστη ανάπτυξη της οικονομίας κάθε χώρας. Αναλυτικότερα, συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, την χρηματοδότηση διαφόρων κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Το έναυσμα λοιπόν που με οδήγησε να ασχοληθώ με τον συγκεκριμένο κλάδο, ήταν η ιδιαίτερη σημασία που έχει για την οικονομία. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι η μελέτη της κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας των ελληνικών συστημικών ομίλων τραπεζών την δεκαετία 2008 έως 2017. Για την αξιολόγηση των τραπεζών χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα τα οποία προήλθαν από τη μελέτη των ετήσιων οικονομικών εκθέσεων που δημοσιεύουν οι εξεταζόμενοι όμιλοι, των ισολογισμών και των αποτελεσμάτων χρήσεως και στη συνέχεια, έγιναν οι κατάλληλοι υπολογισμοί με τη χρήση χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών αποδοτικότητας, φερεγγυότητας και αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας. Το βασικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε, είναι ότι παρόλο που ο τραπεζικός κλάδος ήρθε αντιμέτωπος με πολλές προκλήσεις, απειλές και δυσχέρειες, όπως θα δούμε αναλυτικά στην ενότητα της επισκόπησης τραπεζικού συστήματος, κατάφερε να ορθοποδήσει ξανά. Επιπλέον, όπως προέκυψε από τη μελέτη των αριθμοδεικτών ο όμιλος της ALPHA BANK φάνηκε ότι ήταν περισσότερο αποδοτικός, αφού απουσίαζαν από αυτόν τα αρνητικά ίδια κεφάλαια, ενώ λιγότερα προβλήματα ρευστότητας αντιμετώπισε ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Λέξεις κλειδιά: συστημικές τράπεζες,, χρηματοοικονομικοί αριθμοδείκτες, κερδοφορία, αποτελεσματικότητα

ABSTRACT

The banking sector is of crucial importance to a country's healthy economic growth. More specifically, it helps the national economic growth by boosting demand, financing the various sectors of the economy and coming up with innovative investments.

The starting point that led me to study this sector was the special and unique importance that plays in the economy. This thesis aims to study the profitability and efficiency of Greek the systemic banks, for the period 2008-2017. The data that have been used for the evaluation of the banks came from studying the annual reports of the banking groups, the balance sheets and income statements. Then, through the use of financial ratios we examined profitability, solvency, efficiency and productivity. The basic conclusion that could be extracted from the analysis is that despite the challenges that the banking sector faced, it managed to rise up again. In addition, the study of the financial ratios shows that the ALPHA BANK group seems to be more efficient and it did not experience negative net worth, while the National Bank of Greece group faced less liquidity problems.

Key words: systemic banks, financial ratios, profitability, solvency, efficiency

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT.....	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	12
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	12
2.1 Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για τη σπουδαιότητα του τραπεζικού συστήματος.....	12
2.2. Αναλύσεις και μελέτες που αφορούν τον τραπεζικό κλάδο	14
2.3. Επισκόπηση ελληνικού τραπεζικού συστήματος	15
2.4. Εξελίξεις στην διάρθρωση ενεργητικού και παθητικού των τραπεζικών ιδρυμάτων	19
2.5. Εξελίξεις που αφορούν τους τραπεζικούς κινδύνους	20
2.5.1. Πιστωτικός κίνδυνος.....	20
2.5.2. Κίνδυνος αγοράς.....	22
2.5.3. Κίνδυνος ρευστότητας	23
2.6. Σύγκριση μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων κατά στην αρχή και στο τέλος της επισκοπούμενης δεκαετίας.....	25
2.7. Διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος σήμερα.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	28
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	28
3.1. Μεθοδολογία Ανάλυσης	28
3.2. Τραπεζικοί αριθμοδείκτες και αποτελέσματα ανάλυσης αριθμοδεικτών.....	29
3.2.1. Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας	29
3.2.2. Δείκτες φερεγγυότητας-πιστωτικού κινδύνου	43
3.2.3. Δείκτες αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59
Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1. Διάρθρωση Τραπεζικού Συστήματος	27
Πίνακας 3.1. Απόδοση Ενεργητικού	31
Πίνακας 3.2. Ύψος κερδών/ζημιών	33
Πίνακας 3.3. Σύνολο ενεργητικού	35
Πίνακας 3.4. Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	36
Πίνακας 3.5. Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού	36
Πίνακας 3.6. Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	38
Πίνακας 3.7. Ύψος ιδίων κεφαλαίων	39
Πίνακας 3.8. Καθαρό περιθώριο επιτοκίου	42
Πίνακας 3.9. Δείκτης Φερεγγυότητας	44
Πίνακας 3.10. Δείκτης Ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις	46
Πίνακας 3.11. Ύψος χορηγήσεων προ προβλέψεων	47
Πίνακας 3.12. Χορηγήσεις προς καταθέσεις	48
Πίνακας 3.13. Ύψος καταθέσεων	50
Πίνακας 3.14. Ποσοστιαίες μεταβολές καταθέσεων από το 2008 στο 2017	51
Πίνακας 3.15. Δείκτης Χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού	52
Πίνακας 3.16. Δείκτης συνολικά έξοδα προς συνολικά έσοδα	54
Πίνακας 3.17. Δείκτης χορηγήσεων προς σύνολο απασχολουμένων	56
Πίνακας 3.18. Δείκτης καταθέσεων προς σύνολο απασχολουμένων	57

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 3 1. –Απόδοση Ενεργητικού	32
Διάγραμμα 3 .2– Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων.....	39
Διάγραμμα 3. 3 - Καθαρό περιθώριο Επιτοκίου	43
Διάγραμμα 3 .4- Δείκτης Φερεγγυότητας	45
Διάγραμμα 3 .5– Δείκτης Ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις	46
Διάγραμμα 3. 6- Δείκτης Χορηγήσεων προς καταθέσεις.....	49
Διάγραμμα 3. 7– Δείκτης Χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού	53
Διάγραμμα 3. 8–Δείκτης συνολικά έξοδα προς συνολικά έσοδα.....	55
Διάγραμμα 3. 9- Δείκτης χορηγήσεων προς σύνολο απασχολουμένων	56
Διάγραμμα 3 .10– Δείκτης καταθέσεων προς σύνολο απασχολουμένων.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Gatev, Schuermann, και Strahan (2006) και Gatev και Strahan (2006), έχουν υποστηρίξει ότι, οι τράπεζες, έχουν το συγκριτικό πλεονέκτημα ότι μπορούν να αντισταθμίζουν τον κίνδυνο ρευστότητας στην οικονομία μειώνοντας την κρίση που μπορεί να αντιμετωπίζει μια αγορά. Ακόμη, θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι τράπεζες αποτελούν και τη βασική πηγή χρηματοδότησης των επενδύσεων στις οποίες προβαίνουν οι διάφορες επιχειρήσεις. Λόγω λοιπόν της σπουδαιότητας που κατέχουν τα τραπεζικά ιδρύματα σε μια οικονομία το ενδιαφέρον μου στη παρούσα διπλωματική εργασία στράφηκε στη μελέτη της κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας των ελληνικών συστημικών τραπεζών για την περίοδο 2008 έως 2017. Η επιλογή μου να ασχοληθώ με τις συστημικές τράπεζες προήλθε από το γεγονός, ότι τις θεώρησα πιο σημαντικές για την οικονομία της χώρας μας, διότι σε περίπτωση που συμβεί κάποια δυσχέρεια σε αυτές τότε τα προβλήματα θα μεταδοθούν γρήγορα σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Η επιλογή της προαναφερόμενης δεκαετίας έγινε, διότι τον Σεπτέμβριο του 2008 η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση έλαβε μεγάλες διαστάσεις και προκάλεσε μεγάλες ζημίες και αναδιαρθρώσεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και έτσι θέλησα να μελετήσω την κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο τραπεζικός τομέας από την αρχή της κρίσης μέχρι σήμερα.

Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο 2, αφού γίνει μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας για την σπουδαιότητα που κατέχει ο τραπεζικός κλάδος στην οικονομία, στην συνέχεια, θα γίνει μια αναφορά σε μελέτες και αναλύσεις που έχουν γίνει κατά καιρούς για τον τραπεζικό κλάδο, καθώς και στα αποτελέσματα αυτών. Έπειτα, θα γίνει μια επισκόπηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και των εξελίξεων που επηρέασαν το ενεργητικό και παθητικό των τραπεζικών ομίλων. Εν συνεχεία, θα αναφερθούν λίγα λόγια για τα γεγονότα που συνέβησαν κατά την διάρκεια των εξεταζόμενων ετών και αφορούν τους τραπεζικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, και θα γίνει μια σύγκριση για τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα και το πώς κινήθηκαν αυτά, κατά το πρώτο και τελευταίο έτος της ανάλυσης μας. Στην τελευταία ενότητα του συγκεκριμένου κεφαλαίου θα παρουσιαστεί σε μορφή πίνακα η διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, όπως ήταν κατά την 31^η Δεκεμβρίου 2017. Στο κεφάλαιο 3, θα αναφερθούν λίγα λόγια για τη μεθοδολογία της ανάλυσης των δεδομένων και θα παρουσιαστούν οι υπολογισμοί και τα αποτελέσματα των αριθμοδεικτών που

χρησιμοποιήθηκαν. Τέλος, στο κεφάλαιο 4 θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα που αφορούν την έρευνα, αλλά και κάποιες προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για τη σπουδαιότητα του τραπεζικού συστήματος

«Το 1828 σηματοδοτεί την αρχή της ιστορίας του σύγχρονου ελληνικού τραπεζικού συστήματος» (Νούλας, 2015). Στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα εκτός από τις τράπεζες υπάρχουν και άλλες μη τραπεζικές εταιρίες, καθώς και φορείς κοινωνικής ασφάλισης.

Η διεθνής εμπειρία αποδεικνύει την σπουδαιότητα που κατέχει το τραπεζικό σύστημα σε μια οικονομία, αφού σύμφωνα με τους ειδικούς η ύφεση που τροφοδοτείται μέσω μιας τραπεζικής κρίσης μπορεί να έχει περίπου 50% μεγαλύτερη διάρκεια, σε σχέση με την ύφεση που οφείλεται σε δημοσιονομικά μέτρα. Η αποτυχημένη λειτουργία του τραπεζικού κλάδου μπορεί να αυξήσει το κόστος των πιστώσεων και έτσι να υποβαθμιστεί η συνολική οικονομική δραστηριότητα (Grossman, 1994). Η σταθερότητα του τραπεζικού τομέα κατά την διάρκεια της μεγάλης ύφεσης απασχολεί πολλούς ερευνητές για διάφορους λόγους. Οι ρυθμιστικές και εποπτικές υπηρεσίες που παρέχονται από τις κεντρικές τράπεζες των χωρών, συμβάλλουν στην αποφυγή των κλυδωνισμών μέσα στο τραπεζικό σύστημα και έχουν συμφωνήσει ότι η λειτουργία των κεντρικών τραπεζών είναι ζωτικής σημασίας για την παροχή ρευστότητας σε περιόδους κρίσης (Grossman, 1994). Στην Ελλάδα η Τράπεζα της Ελλάδος έχει τη θεσμική αρμοδιότητα να παρακολουθεί και να αξιολογεί τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική σταθερότητα Ιουνίου 2009, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος εξαρτάται από παράγοντες οι οποίοι αποτελούν την άμυνα για την απορρόφηση ενδεχόμενων ζημιών στο χαρτοφυλάκιο. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

- Η αποδοτικότητα, η οποία δείχνει κατά πόσο οι τράπεζες είναι ικανές να απορροφήσουν ενδεχόμενες ζημιές, χωρίς να επηρεαστούν τα κεφάλαιά τους
- Η πολιτική προβλέψεων, η οποία συνδέεται με την κερδοφορία των τραπεζών
- Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, η οποία είναι ένδειξη για την ικανότητα των τραπεζών να απορροφούν αναμενόμενες και μη αναμενόμενες ζημιές. Για

το λόγο αυτό οι εποπτικές αρχές των χωρών θεσπίζουν ελάχιστους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας τους οποίους πρέπει να επιτυγχάνουν οι τράπεζες που έχουν δραστηριότητα εντός της επικράτειάς τους

- Ο συντελεστής μόχλευσης, που είναι ο λόγος του ενεργητικού προς τα λογιστικά ίδια κεφάλαια

Κατά την δεκαετία του 1990 σημειώθηκαν ορισμένες αλλαγές στον τραπεζικό κλάδο. Οι σημαντικότερες από αυτές συνοψίζονται στα εξής (Νούλας, 2015):

- «Απελευθερώθηκαν τα επιτόκια και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα επιτόκια να προσδιορίζονται από τις δυνάμεις της αγοράς και όχι αποκλειστικά από την Κεντρική Τράπεζα»
- «Καταργήθηκαν διάφοροι πιστωτικοί κανόνες και έτσι πλέον η κάθε τράπεζα μπορεί να αποφασίσει για την επενδυτική πολιτική που εξυπηρετεί περισσότερο τα συμφέροντά της»
- «Απελευθερώθηκε η κίνηση κεφαλαίων και το γεγονός αυτό έδωσε τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα, να επενδύουν ελεύθερα σε διεθνή χρηματοπιστωτικά προϊόντα και να χορηγούν δάνεια σε ξένο νόμισμα»

Το χρονικό διάστημα από το 1996 μέχρι και το 2007 μέσω συγχωνεύσεων και δημιουργίας ειδικευμένων τραπεζικών προϊόντων οι τράπεζες προσπάθησαν να εκσυγχρονιστούν και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του κλάδου.

Επιπλέον, μια σημαντική αλλαγή που αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα είναι η υιοθέτηση του Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής αναφοράς το οποίο ήρθε να αντικαταστήσει το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39. «Το ΔΠΧΑ 9 περιλαμβάνει τις αρχές αναγνώρισης και αποτίμησης, απομείωσης, διαγραφής και αντιστάθμισης κινδύνου χρηματοοικονομικών μέσων και έχει υποχρεωτική ημερομηνία έναρξης ισχύος για τις ετήσιες λογιστικές περιόδους που ξεκινούν την ή μετά την 1η Ιανουαρίου 2018. Το ΔΠΧΑ 9 περιγράφει ένα μοντέλο απομείωσης «τριών σταδίων», το οποίο βασίζεται σε μεταβολές της πιστωτικής ποιότητας του χρηματοοικονομικού μέσου από την αρχική αναγνώρισή του». (Πηγή Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος Ιούλιος 2017)

2.2. Αναλύσεις και μελέτες που αφορούν τον τραπεζικό κλάδο

Οι αναλύσεις σχετικά με την σπουδαιότητα του ρόλου των τραπεζών στην δημιουργία ρευστότητας και στην ώθηση της οικονομικής ανάπτυξης χρονολογούνται ήδη από την εποχή του Adam Smith. Κατά καιρούς έχουν γίνει πολλές μελέτες όσον αφορά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Οι Molyneux και Thorton (1992) ήταν μεταξύ των πρώτων, που εξέτασαν τους καθοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας των τραπεζών. Χρησιμοποίησαν ένα δείγμα 18 ευρωπαϊκών χωρών κατά την περίοδο 1986-1989 και βρήκαν μια θετική σχέση τόσο μεταξύ της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων και του επιπέδου των επιτοκίων, όσο και μεταξύ της συγκέντρωσης των τραπεζών και της κρατικής ιδιοκτησίας. Η απελευθέρωση και η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών για την περίοδο 1989-1991 εξετάστηκε από τον Αλεξάκη και άλλους, ενώ ο Νούλας (1999) εξέτασε την κερδοφορία και την αποδοτικότητα 19 ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 1993-1998. Τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας έδειξαν ότι οι καθοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ήταν πολύ διαφορετικοί από εκείνους άλλων χωρών, ενώ τα αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας έδειξαν ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων και στην αποδοτικότητα ενεργητικού διαχρονικά. Οι Miller και Νούλας, εξέτασαν την τεχνική αποτελεσματικότητα των μεγάλων τραπεζών και έβγαλαν το συμπέρασμα ότι, οι μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες τράπεζες έχουν υψηλότερα επίπεδα τεχνικής απόδοσης. Οι Μαματζάκης και Ρεμόντος (2003) ύστερα από μια έρευνα που διεξήγαγαν για την περίοδο 1989-2000 χρησιμοποιώντας ως ανεξάρτητες μεταβλητές τους χρηματοοικονομικούς δείκτες, το μέγεθος της τράπεζας, το καθεστώς ιδιοκτησίας, τις επιδόσεις της χρηματιστηριακής αγοράς, την συγκέντρωση της αγοράς, την προσφορά χρήματος και τον δείκτη τιμών καταναλωτή διαπίστωσαν ότι, τα κέρδη των τραπεζών εξηγούνται κυρίως από τους χρηματοοικονομικούς δείκτες.

«Η βαθιά και παρατεταμένη δημοσιονομική κρίση, η οποία ξεκίνησε από τα μέσα του 2009 και συνεχίζεται ως σήμερα, και η συνεπακόλουθη οικονομική ύφεση έχουν προκαλέσει μια σειρά σοβαρών επιπτώσεων στους ισολογισμούς των ελληνικών τραπεζών. Έως τώρα, η συντριπτική πλειοψηφία των μελετών αναφορικά με το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει επικεντρωθεί σε δύο κυρίως κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση εστιάζεται στις επιπτώσεις της κρίσης στα στοιχεία ενεργητικού των τραπεζών, όπως είναι η απομείωση της αξίας των ομολόγων ελληνικού Δημοσίου που

βρίσκονται στα χαρτοφυλάκιά τους ή η επιδείνωση της πιστοληπτικής διαβάθμισης των δανειακών τους χαρτοφυλακίων. Ταυτόχρονα, ο δεύτερος τομέας ενδιαφέροντος είναι τα στοιχεία του παθητικού των τραπεζών και, κυρίως, η ραγδαία συρρίκνωση της καταθετικής τους βάσης και τα προβλήματα ρευστότητας που απορρέουν από αυτή». (πηγή το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα 2010-2011)

2.3. Επισκόπηση ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Στην παρούσα ενότητα, θα γίνει μια επισκόπηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος για την εξεταζόμενη δεκαετία και στο τέλος θα αναφερθούν και λίγα λόγια για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα, αλλά και τις προκλήσεις με τις οποίες θα έρθουν αντιμέτωπες οι τράπεζες το 2018. Αφού μελετήθηκαν οι εκθέσεις που δημοσιεύει η Ελληνική Ένωση Τραπεζών και η Τράπεζα της Ελλάδος κάθε χρόνο σχετικά με την κατάσταση του τραπεζικού συστήματος, αλλά και οι ετήσιες εκθέσεις των εξεταζόμενων τραπεζών κατά την κρίση της συγγραφέως τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχόλησαν τον τραπεζικό κλάδο την περίοδο 2008 έως 2018 είναι τα παρακάτω:

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί, ότι τα τελευταία χρόνια, οι ελληνικές τράπεζες και τα υποκαταστήματά τους στο εξωτερικό έχουν εναρμονιστεί και προσαρμοστεί στις λειτουργίες του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δρουν σύμφωνα με τις διατάξεις του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου και των βέλτιστων ρυθμιστικών και εποπτικών κανόνων που ισχύουν διεθνώς. Επιπλέον, έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν και ισχυρούς τραπεζικούς ομίλους.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που άρχισε τον Αύγουστο του 2007, προκάλεσε μεγάλες ζημιές και ανέτρεψε την οικονομική κατάσταση των μεγαλύτερων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων (XI) παγκοσμίως έως το καλοκαίρι του 2008, αλλά έλαβε υπέρμετρα μεγάλες διαστάσεις και εξελίχθηκε σε βαθιά παγκόσμια οικονομική κρίση από τον Σεπτέμβριο του 2008. Απόρροια του γεγονότος αυτού, ήταν η μείωση των τιμών των τραπεζικών μετοχών του τραπεζικού κλάδου στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Η κατάσταση βελτιώθηκε στις αρχές του 2009, με την εφαρμογή του νόμου 3723/2008 για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες διατάξεις με αποτέλεσμα την άνοδο του τραπεζικού δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών και την

σύγκλισή του μετά το Μάρτιο του 2009 με τον ευρωπαϊκό τραπεζικό δείκτη SP European Banking Index.

Ακόμη, τον Ιανουάριο του 2008, άρχισαν να εφαρμόζονται οι νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας (Βασιλεία II) οι οποίοι βασίστηκαν στις διατάξεις του νόμου Ν.3601/2007 και το γεγονός αυτό είχε σαν απότοκο, την μείωση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων, αφού υπολογίστηκαν για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις για λειτουργικούς κινδύνους.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι παρά τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στο οικονομικό γίγνεσθαι τη διετία 2008-2009, αυξήθηκε ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό σε μια προσπάθεια επέκτασης των τραπεζικών ομίλων. Σε αντίθεση με τις τράπεζες του εξωτερικού, οι ελληνικές τράπεζες επηρεάστηκαν λιγότερο από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση σε σχέση με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, διότι απουσίαζαν από το χαρτοφυλάκιο τους τα λεγόμενα 'τοξικά ομόλογα' και επιπλέον διέθεταν κεφαλαιακή επάρκεια που εξασφάλιζε την ασφάλεια των καταθετών τους. Έτσι, δεν είναι περίεργο το γεγονός ότι λίγους μήνες μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers (15.09.2008) καταγράφηκε η δεύτερη μεγαλύτερη κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών. Συγκεκριμένα ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας το 2008 για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έφτασε τα επίπεδα του 10% ποσοστό αρκετά υψηλότερο από το ελάχιστο όριο του 8%. Έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι, στην κορύφωση της κρίσης το 2009 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρέμεινε κερδοφόρο (0,7 δις περίπου).

Ωστόσο, το 2010 ήταν έτος ιδιαίτερα δυσμενές, αφού η ελληνική οικονομία βρέθηκε για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά σε τροχιά συρρίκνωσης και ο τραπεζικός κλάδος ήρθε αντιμέτωπος με πολλές προκλήσεις και απειλές. «Η Ελλάδα έχασε την πρόσβαση στις αγορές τον Απρίλιο του έτους αυτού και από τις αρχές Μαΐου αναγκάστηκε να ζητήσει χρηματοδότηση από τους ευρωπαϊκούς της εταίρους και να ενταχθεί στον χρηματοδοτικό μηχανισμό ύψους 110 δις ευρώ, υπό την προϋπόθεση εφαρμογής της Συμφωνίας Δημοσιονομικής Προσαρμογής και Μεταρρυθμίσεων (<<Μνημόνιο>>» (πηγή Ετήσια Έκθεση Alpha Bank 22 Μαρτίου 2011). Απότοκος του γεγονότος αυτού, ήταν η μείωση της εμπιστοσύνης των πελατών των ελληνικών τραπεζών και η εκροή καταθέσεων από αυτές. Οι καταθέσεις αυξήθηκαν ξανά μετά την συμφωνία για το 2^ο Χρηματοδοτικό Πακέτο Στήριξης και μετά το PSI plus που ολοκληρώθηκαν το 2012,

όμως εν συνεχεία πήραν και πάλι πτωτική τροχιά ενόψει εκλογών. (πηγή Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010, Ελληνική Ένωση Τραπεζών)

Το 2011, η κρίση του δημόσιου χρέους εντάθηκε στην Ευρωζώνη και το δεύτερο εξάμηνο του έτους ισχυροποιήθηκε ο φόβος για έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ. Τον Ιούλιο ξεκίνησαν συζητήσεις για το δεύτερο πακέτο στήριξης στην ελληνική οικονομία και εν τέλει επιτεύχθηκε συμφωνία για την παροχή νέας δέσμης βοήθειας ύψους 109 δις ευρώ, καθώς και για την εθελοντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη μείωση του χρέους. Η Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενέκρινε το νέο χρηματοδοτικό πακέτο, καθώς και την απομείωση του χρέους (PSI). Παρ' όλ' αυτά, οι ζημιές που προήλθαν από το PSI επιδείνωσαν την κερδοφορία του τραπεζικού συστήματος και επιβάρυναν τα ίδια κεφάλαια ορισμένων από τις εξεταζόμενες τράπεζες που αναλύουμε παρακάτω με αποτέλεσμα αυτά να κινηθούν σε αρνητικά επίπεδα. Η κατάσταση αυτή αντιμετωπίστηκε ως ένα βαθμό με την ανακεφαλαιοποίηση του 2013.

Την περίοδο 2010-2015 ο τραπεζικός κλάδος υπέστη ριζικές αλλαγές και αναδιαρθρώσεις. Η μεγαλύτερη πρόκληση, ήταν η αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας. Η «πιστωτική ασφυξία» αποτράπηκε χάρη στην δυνατότητα άντλησης ρευστότητας από το Ευρωσύστημα, την παροχή κρατικών εγγυήσεων και τον ΕΛΑ. Ύστερα από συγχωνεύσεις και εξαγορές τέσσερις τράπεζες αποτέλεσαν το 95% της εν λόγω αγοράς. Επιπροσθέτως, την ίδια περίοδο, πραγματοποιήθηκαν τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, με σκοπό να επανέλθουν τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών σε επίπεδα επάρκειας. Αναλυτικότερα, η πρώτη έγινε την περίοδο 2012-2013 μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και στοίχισε περίπου 25,5 δις. Ευρώ. Η δεύτερη πραγματοποιήθηκε το 2014 κυρίως από τοποθετήσεις ιδιωτών επενδυτών ύψους 8,3 δις ευρώ. Η Τρίτη ανακεφαλαιοποίηση τον Νοέμβριο του 2015 επιβάρυνε το δημόσιο χρέος κατά 5,4 δις ευρώ.

Μεταξύ των άλλων, το 2015 η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα κλονίστηκε και εξαιτίας των παρακάτω γεγονότων:

- της τραπεζικής αργίας που κηρύχθηκε με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου "Τραπεζική αργία βραχείας διάρκειας" (ΦΕΚ Α' 65) και διήρκησε τρεις εβδομάδες
- της υποχρεωτικής αργίας του χρηματιστηρίου που διήρκησε ένα μήνα

- του ελέγχου στην κίνηση κεφαλαίων

Για τους λόγους αυτούς κλονίστηκε και πάλι η εμπιστοσύνη των καταθετών και οι τράπεζες αντιμετώπισαν έντονα προβλήματα ρευστότητας. Εν τούτοις, η επιβολή περιορισμών στις τραπεζικές συναλλαγές και στην κίνηση κεφαλαίων, ήταν παράγοντες που συγκράτησαν την μαζική εκροή καταθέσεων και της φυγής κεφαλαίων στο εξωτερικό και επομένως βοήθησαν την σταθεροποίηση της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος.

Το 2016 αποτέλεσε έτος σταθμό, αφού οι ελληνικές τράπεζες κατάφεραν να βελτιώσουν τη ρευστότητά τους και να μειώσουν την εξάρτησή τους από το Ευρωσύστημα σε σημαντικό βαθμό. Επιπλέον, την ίδια χρονιά οι τραπεζικοί όμιλοι εμφάνισαν κέρδη προ φόρων μετά από μια σειρά ετών ζημιολογών χρήσεων. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, ενίσχυσαν και τους δείκτες κεφαλαιακής τους επάρκειας ως αποτέλεσμα της επιστροφής τους στην κερδοφορία και της μείωσης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού τους.

Η πορεία ανάκαμψης του τραπεζικού συστήματος, συνεχίστηκε και το 2017 αφού παρατηρήθηκε μείωση στη χρηματοδότηση από το μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (Emergency liquidity Assistance-ELA). Όπως ενδεικτικά αναφέρεται στην επισκόπηση τραπεζικού συστήματος που δημοσίευσε τον Ιανουάριο του 2018, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών η χρηματοδότηση υποχώρησε κάτω από 20 δισεκ. ευρώ ήδη από το Νοέμβριο του 2017, σε σύγκριση με τα 43,7 δισεκ. το Δεκέμβριο του 2016. Επίσης, το πρώτο εννεάμηνο του έτους οι ελληνικές τράπεζες βελτίωσαν την οργανική κερδοφορία τους και ενίσχυσαν τα κέρδη προ φόρων σε επίπεδο ομίλου.

Τέλος, το 2018 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ευοίωνο για την χώρα μας. «Το γεγονός αυτό μπορεί να επιβεβαιωθεί ύστερα από την πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2018 που διεξήχθη με τη μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών για τις ελληνικές τράπεζες και πιστοποίησε την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων». (πηγή Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος, Μάιος 2018). Ωστόσο, το 2018 ο τραπεζικός κλάδος έχει να αντιμετωπίσει τις απειλές και τους κινδύνους που εγκυμονεί το digital banking που συνεχώς εξελίσσεται και ανεβαίνει στις προτιμήσεις των πελατών, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία και ασφάλεια που παρέχεται στους πελάτες.

2.4. Εξελίξεις στην διάρθρωση ενεργητικού και παθητικού των τραπεζικών ιδρυμάτων

Τα γεγονότα που επηρέασαν και προκάλεσαν αλλαγές στην διάρθρωση ενεργητικού και παθητικού του τραπεζικού κλάδου κατά την διάρκεια της επισκοπούμενης δεκαετίας παρουσιάζονται παρακάτω:

Το 2009 από την πλευρά του ενεργητικού, υπήρξε επιβραδυνόμενος ρυθμός αύξησης των δανείων και υπήρξε άνοδος των τοποθετήσεων, σε ομόλογα έναντι των μετοχών που αποτελούσαν μικρό μέγεθος του ενεργητικού. Στην διάρθρωση του παθητικού, υπήρξαν υψηλά ποσοστά του δανεισμού από το Ευρωσύστημα και συρρικνώθηκαν οι καταθέσεις των πελατών

Την εξαετία 2010 -2015 το ενεργητικό των ελληνικών εμπορικών τραπεζικών ομίλων μειώθηκε κατά 114 δις ευρώ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2015 τα δάνεια ανέρχονταν σε 53,5% του ενεργητικού, έναντι 66,7% το 2010, «ενώ τα λοιπά στοιχεία αυξήθηκαν κατά 45 δισεκ. ευρώ, λόγω κυρίως της μεταφοράς σε αυτά των στοιχείων της Finansbank στα λοιπά στοιχεία ενεργητικού στη χρήση 2015 εν όψει της πώλησής της στην Qatar bank και αποτελούν το 20,6% του ενεργητικού (συμπεριλαμβανομένης της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης) από 5,6%. Στην πλευρά του παθητικού, το οποίο την επισκοπούμενη εξαετία μειώθηκε κατά 114 δισεκ. ευρώ, ξεχωρίζει η μείωση των καταθέσεων κατά 105 δισεκ. ευρώ, η οποία ήταν απόρροια τόσο των εξωγενών ως προς το τραπεζικό σύστημα αιτίων της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα και της συνακόλουθης αβεβαιότητας των καταθετών, όσο και ενδογενών τραπεζικών παραγόντων, δηλαδή της μείωσης των καταθέσεων εξαιτίας της απομόχλευσης. Περαιτέρω μείωση στο παθητικό, επήλθε με τη μείωση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα και των εκδόσεων ομολόγων εκ μέρους των τραπεζών» (πηγή Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος Ιούλιος 2016).

Το 2017, η μείωση του χαρτοφυλακίου ομολόγων και η απομόχλευση του χαρτοφυλακίου δανείων, οδήγησαν στην μείωση του ενεργητικού των τραπεζικών ομίλων κατά 12,8%. Όσον αφορά τις εξελίξεις στο παθητικό η σημαντικότερη ήταν η μείωση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα, λόγω της μείωσης της ανεξάρτητης των τραπεζών από το Ευρωσύστημα. Από την άλλη πλευρά παρατηρήθηκε αύξηση τόσο των καταθέσεων ως ποσοστό του παθητικού, όσο και των ομολόγων έκδοσης τραπεζών, αλλά και των υποχρεώσεων που σχετίζονται με μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία.

2.5. Εξελίξεις που αφορούν τους τραπεζικούς κινδύνους

Σύμφωνα με τον Νούλα (2015) οι εργασίες των τραπεζών υπόκεινται σε διάφορους κινδύνους τους οποίους μια τράπεζα πρέπει να γνωρίζει, αναλύει και να προσπαθεί να ακολουθεί τις κατάλληλες στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους

Οι διάφορες κατηγορίες κινδύνων είναι:

- **Πιστωτικός κίνδυνος**, δηλαδή η πιθανή ζημία από την αθέτηση της υποχρέωσης ενός αντισυμβαλλομένου προς την τράπεζα. Σε περιόδους ύφεσης η αποτελεσματική διαχείριση του εν λόγω κινδύνου, πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της διοίκησης μιας τράπεζας.
- **Κίνδυνος αγοράς**, δηλαδή η πιθανή ζημία από τις μεταβολές των τιμών των (εντός και εκτός ισολογισμού) χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων τους (ομολόγων, μετοχών κ.ά.). Ο κίνδυνος αγοράς μπορεί να αναλυθεί περαιτέρω σε επιτοκιακό κίνδυνο και σε συναλλαγματικό κίνδυνο.
- **Κίνδυνος ρευστότητας**, δηλαδή η ενδεχόμενη αδυναμία των πιστωτικών ιδρυμάτων να ανταπεξέλθουν άμεσα στις υποχρεώσεις τους όταν αυτές γίνουν απαιτητές. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να προέλθει από τους καταθέτες, τους δανειολήπτες, καθώς και από μια θέση που μπορεί να έχει πάρει η τράπεζα ως προς ορισμένα περιουσιακά της στοιχεία. Οι τράπεζες πρέπει να είναι σε θέση να διαχειριστούν τον συγκεκριμένο κίνδυνο, διότι η έλλειψη ρευστότητας μπορεί να απειλήσει τη βιωσιμότητά τους.
- **Λειτουργικός κίνδυνος**, δηλαδή οι πιθανές ζημίες από την ανεπάρκεια ή την αστοχία εσωτερικών διαδικασιών, φυσικών προσώπων και συστημάτων και από εξωτερικά

Κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης δεκαετίας λόγω έλλειψης αρκετής διαθέσιμης πληροφόρησης για τον λειτουργικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός κλάδος θα αναφερθούν οι σημαντικότερες εξελίξεις που αφορούν τους τρεις από τους τέσσερις κινδύνους που προαναφέρθηκαν και είναι οι παρακάτω:

2.5.1. Πιστωτικός κίνδυνος

Το 2008 τα δάνεια και οι απαιτήσεις έναντι των πελατών αποτελούσαν το 71,5% του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Παράλληλα, σημειώθηκε και επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων των εμπορικών τραπεζών αφού ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς τα συνολικά δάνεια υποχώρησε κατά

0,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η μείωση αυτή συνέβαλλε και στη μείωση του ποσοστού κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2009, χειροτέρευσαν οι δείκτες ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των εμπορικών τραπεζών. Ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων διαμορφώθηκε σε 7,7% στο τέλος του έτους. Επιπροσθέτως, επιβραδύνθηκε η πιστωτική επέκταση λόγω της μείωσης στη ζήτηση για νέα δάνεια και στη μείωση των χορηγήσεων εκ μέρους των τραπεζών. Με σκοπό να αντιμετωπίσουν τις ζημίες από το δανειακό χαρτοφυλάκιο οι τράπεζες τη χρονιά εκείνη προέβησαν στον αυξημένο σχηματισμό προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο οι οποίες ως ποσοστό του συνόλου των δανείων άγγιζαν το 3,2%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ο δείκτης δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων τον Δεκέμβριο του 2010 ανήλθε σε 10,5% και τον Δεκέμβριο του 2011 σε 16%. Η αύξηση αυτή προήλθε εξαιτίας της κατάστασης της οικονομίας τη χρονιά εκείνη, λόγω της συμμετοχής των τραπεζών στο PSI και λόγω της συνεχιζόμενης επιδείνωσης των εισοδημάτων στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Έτσι, το 2011 με σκοπό να ανταπεξέλθουν στον αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο οι ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν συντηρητική πολιτική στη χορήγηση δανείων, με σκοπό να βελτιώσουν την ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων. Τα δάνεια σε καθυστέρηση στο τέλος του έτους ανέρχονταν σε ποσοστό που άγγιζε το 15% του συνόλου των χορηγήσεων έχοντας διπλασιασθεί σχεδόν σε σχέση με το τέλος του 2009. Τη διετία 2011-2012 παρατηρήθηκε και μια πτώση και στη ροή των χορηγήσεων εκτός από εκείνη των καταθέσεων. Η μείωση των καταθέσεων όμως ήταν μεγαλύτερη από τη μείωση των χορηγήσεων και επομένως ο 12μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης τον Μάιο του 2012 διαμορφώθηκε σε -4,5% από +15,9% τον Δεκέμβριο του 2008 και +21,5% τον Δεκέμβριο του 2007.

Το 2015 ενώ αυξήθηκε ο ρυθμός απομόχλευσης σε σχέση με το προηγούμενο έτος, υπήρξε αύξηση και στο σύνολο των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων κατά 9%. Ωστόσο, τη χρονιά εκείνη, οι τράπεζες προχώρησαν στον σχηματισμό αυξημένων προβλέψεων για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου και έτσι η κάλυψη των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από προβλέψεις αυξήθηκε κατά 6,1% σε σχέση με το 2014 και το ποσοστό αυτό αποτέλεσε το υψηλότερο σε σχέση με τον μέσο των ευρωπαϊκών ομίλων μεσαίου μεγέθους.

Το 2016 παρατηρήθηκε για πρώτη φορά από το 2014 μείωση του υπολοίπου των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και έτσι σταθεροποιήθηκε και η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους

Κατά την διάρκεια των δύο πρώτων τριμήνων το 2017, βελτιώθηκε η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών, αφού μεταφερθήκαν μεγάλα ποσά μη εξυπηρετούμενων δανείων στην κατηγορία των εξυπηρετούμενων και επιπλέον μειώθηκαν και οι συσσωρευμένες προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους. Επιπλέον, το τελευταίο τρίμηνο του έτους παρατηρήθηκε τριμηνιαία υποχώρηση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων της τάξης του 4,8% με το ποσοστό αυτό να αποτελεί την υψηλότερη τριμηνιαία υποχώρηση από τότε που εμφανίστηκε η κρίση. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων παρατηρείται στο χαρτοφυλάκιο των μεγάλων επιχειρήσεων, αλλά και στο καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο. Το κόστος του πιστωτικού κινδύνου στο τέλος του τετάρτου τριμήνου μειώθηκε κατά 0,9% σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο.

2.5.2. Κίνδυνος αγοράς

Το ποσοστό των κεφαλαιακών απαιτήσεων του τραπεζικού συστήματος για τον κίνδυνο αγοράς ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για το σύνολο των κινδύνων θεωρήθηκε μικρό και στο τέλος του 2008 διαμορφώθηκε σε 3,9%.

Το 2009 η μεταβλητότητα των τιμών των ομολόγων και των μετοχών αύξησε τον κίνδυνο αγοράς για τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες και το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν τα κεφάλαια που διακρατώνται από τις τράπεζες με σκοπό να υπάρξει άμεση ανταπόκριση σε περίπτωση έκτακτων κεφαλαιακών αναγκών.

Τον Δεκέμβριο του 2010 οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και βασικών ιδίων κεφαλαίων κυμάνθηκαν στα ποσοστά των 13,9% και 12,5% αντίστοιχα σε επίπεδο τραπεζών και στα ποσοστά των 12,3% και 11,2% αντίστοιχα σε επίπεδο ομίλων.

Το 2011 το δυσμενές επενδυτικό κλίμα που επικρατούσε στη χώρα μας, είχε σαν απόρροια την αρνητική πορεία των τιμών των μετοχών του τραπεζικού κλάδου. Επιπλέον, «ο δείκτης των τραπεζών σημείωσε πτώση κατά 78,99% σε ετήσια βάση, έναντι μείωσης κατά 53,59% το προηγούμενο έτος. Επιπροσθέτως, τα κεφάλαια που αντλήθηκαν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τις τράπεζες μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών ανήλθαν σε 2.931,5 εκατ. ευρώ έναντι 3.537,2 εκατ. το 2010, εμφάνισαν δηλαδή μείωση της τάξης του 17%, αποτέλεσαν, ωστόσο, το 92,6% έναντι

του συνόλου των αντληθέντων κεφαλαίων των εισηγμένων στο ΧΑ εταιρειών» (πηγή Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012).

Το πρώτο τρίμηνο του 2012 ο χρηματιστηριακός δείκτης των τραπεζών αυξήθηκε κατά 14,25% σε σχέση με το τέλος του 2011.

Το 2015 υπήρξε έντονη αβεβαιότητα στη χρηματιστηριακή αγορά εξαιτίας των υψηλών επιπέδων μεταβλητότητας στις αποδόσεις των ελληνικών μετοχών και οι χρηματιστηριακοί δείκτες κυμάνθηκαν σε χαμηλά επίπεδα εξαιτίας του μεγάλου ύψους μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και της περιορισμένης ρευστότητας στην αγορά. Ωστόσο, οι τράπεζες κατάφεραν να περιορίσουν και να διαχειριστούν τον κίνδυνο αγοράς χάρη στο μικρό μέγεθος του χαρτοφυλακίου μετοχών η αξία του οποίου στο τέλος Δεκεμβρίου του 2015 ανερχόταν σε 1,96 δις ευρώ.

Κατά τη διάρκεια του 2016 το περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων και μεγάλου όγκου μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, είχε σαν αποτέλεσμα την επιφυλακτικότητα των επενδυτών έναντι των ελληνικών τραπεζικών μετοχών.

«Παρά τις διακυμάνσεις της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς, ο κίνδυνος αγοράς των ελληνικών τραπεζών παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα, λόγω του μικρού μεγέθους του χαρτοφυλακίου μετοχών τους το 2017. Συγκεκριμένα, το τραπεζικό σύστημα στις 31.12.2017 κατείχε μετοχές, συμμετοχές, αμοιβαία κεφάλαια και ειδικά προϊόντα συνολικής αξίας 1,5 δισεκ. ευρώ, έναντι 2,2 δισεκ. ευρώ στις 31.12.2016» (πηγή Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος, Μάιος 2018)

2.5.3. Κίνδυνος ρευστότητας

Στο τέλος του 2008, το απόθεμα ρευστών διαθεσίμων των τραπεζών ανήλθε σε 64 δισεκ. ευρώ και θεωρήθηκε επαρκές μέγεθος για να καλύψει το σύνολο των πιθανών εκροών που θα προκύπταν από τις διατραπεζικές καταθέσεις, τα ομόλογα έκδοσης τραπεζών και το ¼ περίπου των καταθέσεων προθεσμίας. Ωστόσο, οι εποπτικοί δείκτες ρευστότητας εμφάνισαν ελαφρά επιδείνωση.

Στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2009, η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τη δημοσιονομική κρίση. Επομένως, υπήρξε και πάλι η ανάγκη άντλησης κεφαλαίων από το Ευρωσύστημα, η οποία κατάφερε να αντισταθμιστεί από την ισχυρή καταθετική βάση που διέθεταν οι τράπεζες και έτσι στο τέλος Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις κυμάνθηκε στο ικανοποιητικό ποσοστό του 113,7% σε επίπεδο ομίλων. Παράλληλα, οι δείκτες ρευστότητας διαθεσίμων και ασυμφωνίας ληκτότητας απαιτήσεων-υποχρεώσεων

διαμορφώθηκαν στο τέλος του έτους σε 23,9% και -6,5% αντίστοιχα ποσοστά που θεωρήθηκαν ικανοποιητικά αφού ήταν πάνω από τα ελάχιστα απαιτούμενα όρια.

Από τους πρώτους μήνες του 2010, μέχρι και το τέλος του Φεβρουαρίου 2012 παρατηρήθηκε μια μείωση των καταθέσεων κατά 25% περίπου, η οποία αντιστράφηκε με την επίτευξη της συμφωνίας για το 2^ο Χρηματοδοτικό Πακέτο Στήριξης και μετά το PSI plus. Όμως, το κλίμα αβεβαιότητας που επικράτησε λόγω των εκλογών της 6^{ης} Μαΐου 2012 οδήγησε στην διαρροή καταθέσεων σε τράπεζες του εξωτερικού. Συνεπώς οι τράπεζες με σκοπό να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τους κατέφυγαν σε πόρους της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Την περίοδο 2010 έως 2015, οι οικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στο ελληνικό οικονομικό γίνεσθαι, σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό της πρόσβασης στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων και τη σημαντική μείωση των καταθέσεων, έφερε τις τράπεζες αντιμέτωπες με έναν αυξημένο κίνδυνο ρευστότητας. Οι τράπεζες με σκοπό να ανταπεξέλθουν στις παραπάνω εξελίξεις αύξησαν την εξάρτησή τους από το Ευρωσύστημα και έτσι τον Ιούνιο του 2015 η χρηματοδότηση έφτασε τα 86,8 δις ευρώ.

Η ολοκλήρωση των ανακεφαλαιοποιήσεων το 2015 η οποία είχε και σαν αποτέλεσμα την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πελατών οδήγησε και στη βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας, αφού η καταθετική βάση των τραπεζών αυξήθηκε κατά 1,7 δις ευρώ το τέταρτο τρίμηνο του έτους. Ωστόσο, το 2016 εξαιτίας του κλίματος αβεβαιότητας που επικρατούσε για την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης παρατηρήθηκε χειροτέρευση της καταθετικής βάσης, η οποία όμως σύμφωνα με την Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού συστήματος του Ιανουαρίου 2017 βελτιώθηκε ξανά μετά το πρώτο εξάμηνο του 2016, η οποία οφείλεται στη βελτίωση του κλίματος εμπιστοσύνης των καταθετών λόγω των παρακάτω παραγόντων:

- Ενίσχυση των προοπτικών για σύγκλιση μεταξύ Ελλάδος και διεθνών δανειστών που δημιούργησε η ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και της έγκρισης της δεύτερης δόσης των 10,3 δις. ευρώ από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) στις 17 Ιουνίου 2016

- Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ στις 22 Ιουνίου 2016 για την επανένταξη των ελληνικών κρατικών τίτλων στις αποδεκτές εξασφαλίσεις για τις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος (επιαναφορά «waiver»)

Οι καταθέσεις των τραπεζών παρουσίασαν ανοδική πορεία, τόσο κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2017, όσο και κατά το πρώτο τρίμηνο του 2018. Ειδικότερα η αυξητική πορεία του 2018 οφείλεται στην ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής. Επιπλέον, στις αρχές του 2018 μειώθηκε η χρηματοδότηση από τον ΕΛΑ σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, χάρη στην άντληση ρευστότητας μέσω repos από την διατραπεζική αγορά. Εκτιμάται, ότι το 2019 θα επέλθει η πλήρης απεξάρτηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τον ΕΛΑ

2.6. Σύγκριση μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων κατά στην αρχή και στο τέλος της επισκοπούμενης δεκαετίας

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι, σύμφωνα με όσα αναφέρει η Τράπεζα της Ελλάδος ο νέος ορισμός των «μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων» περιλαμβάνει, εκτός των ανοιγμάτων με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών, και ανοίγματα «αβέβαιης είσπραξης», τα οποία χαρακτηρίζονται ως «μη εξυπηρετούμενα» με ποιοτικά κριτήρια, παρόλο που είτε είναι ενήμερα, είτε παρουσιάζουν καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών.

Για λόγους συντομίας, η μόνη αναφορά που θα γίνει είναι «ότι το 2008 οι ελληνικές τράπεζες εισήλθαν στην κρίση με συνολικά μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα ύψους 14,5 δις ευρώ ή 5,5% επί των συνολικών ανοιγμάτων» (πηγή Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων , 7 Δεκεμβρίου 2016). Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που είναι διαθέσιμα κατά την διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας σημειώνεται ότι, στο τέλος Ιουνίου του 2018 το ύψος των μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων, αγγίζει τα 88,6 δις ευρώ. Παρατηρούμε λοιπόν ότι, παρά των δυσμενών συνθηκών που βίωσε ο τραπεζικός κλάδος και των αναδιαρθρώσεων κατάφερε να ανταπεξέλθει στην αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και να τα μειώσει κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό. Σκοπός των τραπεζών είναι η ακόμα μεγαλύτερη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στα 38,6 δις ευρώ το 2019.

2.7. Διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος σήμερα

Την τελευταία δεκαετία, ο τραπεζικός κλάδος υπέστη αναδιαρθρώσεις και ήταν αντιμέτωπος με αρκετές προκλήσεις και απειλές, όμως παρόλα αυτά κατάφερε να επανέλθει στην ανάκαμψη, όπως προαναφέραμε παραπάνω στην ενότητα της επισκόπησης του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ύστερα απ' όλα αυτά λοιπόν η διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος όπως διαμορφώθηκε στις 31 Δεκεμβρίου το 2017 σύμφωνα με όσα δημοσιεύει η Ελληνική Ένωση Τραπεζών στην ιστοσελίδα της φαίνεται στην επόμενη σελίδα:

Πίνακας 2.1. Διάρθρωση Τραπεζικού Συστήματος	
	Όμιλος
Σύνολο ενεργητικού	256.586 εκατ ευρώ
Κέρδη η ζημίες προ φόρων	-998 εκατ. ευρώ
Καθαρά κέρδη ή ζημίες μετά φόρων	-227 εκατ. ευρώ
Καταθέσεις	153.637 εκατ. ευρώ
Χορηγήσεις μετά από προβλέψεις	16.5278 εκατ. ευρώ
Προβλέψεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου	4.866 εκατ. ευρώ
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων	34.333 εκατ. ευρώ
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	2.159 εκατ. ευρώ
Απασχολούμενο προσωπικό	53299
Αριθμός υποκαταστημάτων και τραπεζικών υποκαταστημάτων στο εξωτερικό	28
Αριθμός απασχολούμενου προσωπικού στο εξωτερικό	295
Αριθμός τραπεζικών καταστημάτων σε θυγατρικές	1.070
Αριθμός απασχολούμενου προσωπικού σε θυγατρικές	12.004
Δίκτυο ATM	5.505

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1. Μεθοδολογία Ανάλυσης

«Στη διεθνή βιβλιογραφία η μέτρηση της αποτελεσματικότητας των τραπεζών πραγματοποιείται είτε με τη χρήση αριθμοδεικτών, είτε με την εφαρμογή παραμετρικών η και μη παραμετρικών μεθόδων» (πηγή Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 30, Μάιος 2008). Κάθε μία από αυτές τις μεθόδους έχει ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Παραδείγματος χάρη, αν και η χρησιμοποίηση αριθμοδεικτών είναι ευκολότερη στη χρήση θέτει περιορισμούς στη χρήση μόνο μιας εισροής και εκροής. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα αρνητικό, αφού ο τραπεζικός κλάδος έχει πολλές εισροές και εκροές οι οποίες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Το βασικό αυτό μειονέκτημα αντιμετωπίζεται με τη χρήση της δεύτερης μεθοδολογίας που προαναφέραμε ή και με τη χρήση σύνθετων δεικτών όπως είναι οι δείκτες Fisher και Tornqvist.

Οι παραμετρικές μέθοδοι αφορούν:

- Τη στοχαστική προσέγγιση του αποτελεσματικού ορίου (stochastic frontier approach)
- Την προσέγγιση του “ευρέος” ορίου (thick frontier approach)
- Την προσέγγιση υπολογισμού της αναποτελεσματικότητας ανεξαρτήτως κατανομής (distribution free approach)

Ωστόσο, και οι παραμετρικές μέθοδοι ελλοχεύουν τον κίνδυνο τυχόν λανθασμένης συναρτησιακής μορφής κατά την οικονομετρική εκτίμηση του αποτελεσματικού ορίου. Οι μη παραμετρικές μέθοδοι, με γνωστότερη από αυτές την περιβάλλουσα ανάλυση δεδομένων (DEA) χρησιμοποιούνται για την κατασκευή ενός αποτελεσματικού ορίου χωρίς να απαιτείται καμία στατιστική ή οικονομετρική προσέγγιση, συνεπώς πλεονεκτούν έναντι των παραμετρικών μεθόδων. Βασικό μειονέκτημα που εμφανίζουν αυτές οι μέθοδοι είναι η απουσία του τυχαίου παράγοντα.

Ύστερα απ’ όλα αυτά γίνεται γνωστό ότι, στην παρούσα διπλωματική εργασία θα γίνει ανάλυση της κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας των συστημικών τραπεζών με τη χρήση αριθμοδεικτών, τόσο για λόγους απλότητας, όσο και λόγω του γεγονότος ότι η

χρήση τους παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα τα οποία είναι τα παρακάτω (Wozniowska, 2008):

- Είναι απλοί και εύκολοι στην εφαρμογή.
- Τα αποτελέσματά τους εμφανίζονται με απόλυτες τιμές και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συγκρίσεις, υπολογισμούς και αξιολογήσεις.
- Είναι διαθέσιμα τα στοιχεία για τη μέτρησή τους.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα διπλωματική εργασία, αφορούν τις τέσσερις συστημικές ελληνικές τράπεζες και έχουν συλλεχθεί ύστερα από ενδελεχή μελέτη και έρευνα των ισολογισμών τους, των καταστάσεων αποτελεσμάτων τους και των ετήσιων εκθέσεων που δημοσιεύουν κάθε χρόνο οι τράπεζες. Στην παρούσα μελέτη, γίνεται αφενός μια διαστρωματική και αφετέρου μια διαχρονική ανάλυση, αφού συγκρίνεται η κερδοφορία και η αποτελεσματικότητα των συστημικών τραπεζών με την χρησιμοποίηση δεικτών μεταξύ τους, αλλά και κατά την διάρκεια των ετών. Η χρηματοοικονομική αυτή ανάλυση έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως κατά καιρούς για την αξιολόγηση μιας επιχείρησης.

3.2. Τραπεζικοί αριθμοδείκτες και αποτελέσματα ανάλυσης αριθμοδεικτών

Οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας φαίνονται παρακάτω:

3.2.1. Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας

Η μέτρηση της αποδοτικότητας αναφέρεται στην ικανότητα της επιχείρησης να δημιουργεί κέρδη. Σύμφωνα με τους Νεγκάκη και Κουσενίδη (2015), οι δείκτες αποδοτικότητας, εξετάζουν πόσο αποτελεσματικά διοικείται μια επιχείρηση, πόσο αποτελεσματική είναι η διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων και πόσο αποδοτικές είναι οι επενδυτικές αποφάσεις που λαμβάνουν οι διευθύνοντες της εταιρίας. Ωστόσο σύμφωνα με τον Νούλα (2015), οι δείκτες αυτοί μπορεί να κρύβουν ορισμένα προβλήματα, τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εξαγωγή και ανάλυση των συμπερασμάτων μας. Τα προβλήματα που μπορεί να ελλοχεύουν στους δείκτες αποδοτικότητας είναι τα εξής:

Το πρόβλημα του κινδύνου: μια υψηλή κερδοφορία μπορεί να προέρχεται από επενδύσεις υψηλού κινδύνου. Θα πρέπει συνεπώς να πάρουμε υπόψη και το βαθμό

κινδύνου ενός ιδρύματος όταν η αξιολόγηση γίνεται μέσω της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων

Το πρόβλημα του χρόνου: Η απόδοση ιδίων κεφαλαίων για ένα έτος, δεν είναι σε θέση να αξιολογήσει επενδυτικές αποφάσεις της διοίκησης που πρόκειται να επηρεάσουν την επιχείρηση στο μέλλον και για πολλά χρόνια.

Οι δείκτες αποδοτικότητας που θα εξεταστούν στην παρούσα διπλωματική εργασία είναι οι παρακάτω:

Απόδοση ενεργητικού (ROA- Return On Assets)

Ο δείκτης αυτός μετράει την απόδοση των συνολικών περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης, δηλαδή μας δείχνει κατά πόσο η διοίκηση μιας επιχείρησης έχει χρησιμοποιήσει αποδοτικά τα περιουσιακά στοιχεία του ενεργητικού της. Υπολογίζοντας τον δείκτη αυτό, είναι σαν να υπολογίζουμε την απόδοση της επένδυσης που έχει γίνει σε περιουσιακά στοιχεία, τα οποία συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία της επιχείρησης. Σε γενικούς όρους, ο δείκτης μας δείχνει τι κέρδη παράγονται από τα επενδυμένα κεφάλαια (περιουσιακά στοιχεία). Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού επιτρέπει τη σύγκριση της αποδοτικότητας μιας επιχείρησης με την αποδοτικότητα άλλων επιχειρήσεων ίδιου περίπου βαθμού κινδύνου. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Απόδοση ενεργητικού (ROA)} = \frac{\text{Καθαρά κέρδη μετά από φόρους}}{\text{Σύνολο ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού είναι σύνθετος δείκτης και μπορεί να σπαστεί σε δύο επιμέρους δείκτες ως εξής:

$$\text{ROA} = \frac{\text{Καθαρό κέρδος}}{\text{Πωλήσεις}} \times \frac{\text{Πωλήσεις}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Το πρώτο κλάσμα είναι το Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (ΚΠΚ) και δείχνει το καθαρό κέρδος που πραγματοποιεί η επιχείρηση για κάθε ένα ευρώ πωλήσεις. Ουσιαστικά το ύψος του ΚΠΚ δείχνει την ικανότητα της διοίκησης να ελέγχει το κόστος. Το δεύτερο κλάσμα (κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού, ΚΤΕ) δείχνει την ικανότητα της διοίκησης να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά το ενεργητικό της. Από την παραπάνω ανάλυση, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η απόδοση του ενεργητικού είναι συνάρτηση δύο παραγόντων: του ΚΠΚ και της ΚΤΕ οι οποίοι συνδέονται θετικά με την απόδοση του ενεργητικού. Όταν οι δύο αυτοί παράγοντες αυξάνονται (μειώνονται) θα

αυξάνεται (μειώνεται) και η απόδοση. Ο ROA είναι περισσότερο χρήσιμος για την σύγκριση επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου.

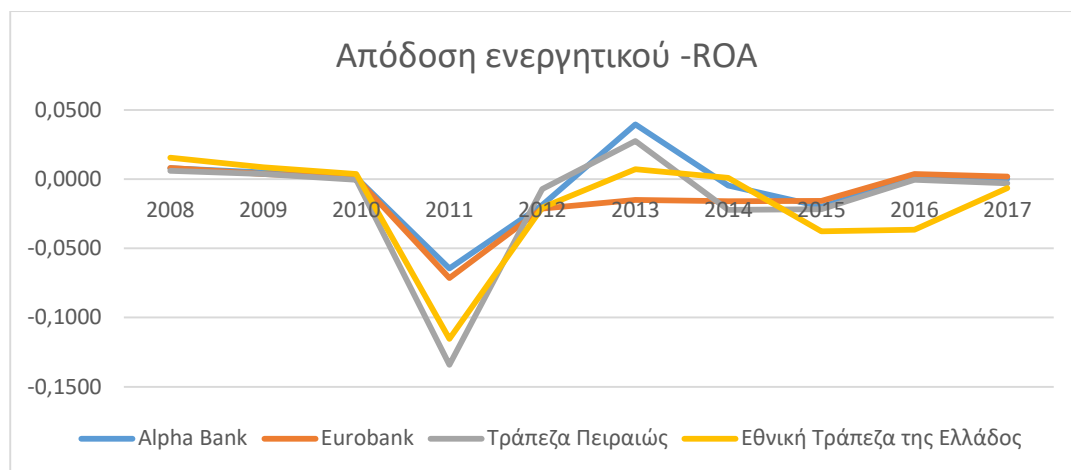
Μια υψηλή τιμή του δείκτη είναι καλύτερη για τους επενδυτές, διότι αυτό δείχνει ότι η επιχείρηση διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα τα περιουσιακά της στοιχεία και επομένως είναι ικανή να παράγει υψηλότερα ποσά κερδών και να είναι βιώσιμη διαχρονικά.

Στον πίνακα 3.1 και διάγραμμα 3.1 φαίνονται οι τιμές του δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.1 Απόδοση Ενεργητικού				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,0079	0,0082	0,0060	0,0156
2009	0,0050	0,0037	0,0038	0,0085
2010	0,0013	0,0010	-0,0004	0,0036
2011	-0,0644	-0,0715	-0,1341	-0,1153
2012	-0,0186	-0,0213	-0,0072	-0,0205
2013	0,0397	-0,0149	0,0277	0,0073
2014	-0,0045	-0,0158	-0,0221	0,0009
2015	-0,0198	-0,0157	-0,0217	-0,0377
2016	0,0007	0,0038	-0,0005	-0,0364
2017	0,0003	0,0019	-0,0030	-0,0064

Όπως παρατηρούμε οι χρονιές 2011, 2012 και 2015 ήταν από τις δυσμενέστερες χρονιές και για τις τέσσερις (4) τράπεζες, αφού ο δείκτης κινήθηκε σε αρνητικά επίπεδα εξαιτίας των ζημιών που παρουσίασαν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Στο διάγραμμα 3.1 φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη της απόδοσης του ενεργητικού για τις εξεταζόμενες τράπεζες:

Διάγραμμα 3.1. –Απόδοση Ενεργητικού

Όπως παρατηρούμε στο διάγραμμα 3.1, το 2011 υπάρχει μια μεγάλη απότομη μείωση του δείκτη και συγκεκριμένα ο δείκτης ήταν χειρότερος για την Τράπεζα Πειραιώς σε σχέση με τις υπόλοιπες, γεγονός που δηλώνει ότι τη χρονιά αυτή η Πειραιώς εμφάνισε τις μεγαλύτερες ζημιές. Μια πιθανή αιτία της απότομης αυτής πτώσης του δείκτη είναι το γεγονός ότι, τη χρονιά εκείνη οι τέσσερις συστημικές τράπεζες επιβάρυναν τα αποτελέσματά τους κατά 26 δις. Ευρώ λόγω της συμμετοχής του στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Συγκεκριμένα, το ύψος των κεφαλαίων με τα οποία η καθεμία τράπεζα συμμετείχε στο πρόγραμμα PSI είναι τα εξής: η Εθνική Τράπεζα με 14,8 δις ευρώ, η EUROBANK με 7,7 δις ευρώ, η Alpha Bank με 6 δις ευρώ (συμπεριλαμβανομένων 2,1 δις. ευρώ δανείων ΔΕΚΟ που συμμετείχαν στο PSI) και η Τράπεζα Πειραιώς με 7,7 δις. ευρώ. Το 2012 ο δείκτης βελτιώνεται ελαφρώς ωστόσο συνεχίζει να κινείται σε αρνητικά επίπεδα αφού το έτος αυτό ήταν ακόμα μια δύσκολη χρονιά για το τραπεζικό σύστημα. Το εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI+) το οποίο ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του ίδιου έτους, είχε τεράστιο κόστος για τις ελληνικές τράπεζες για αυτό και συνέχισαν να εμφανίζουν ζημιές στις καταστάσεις συνολικών εσόδων τους. Υψηλότερη τιμή του δείκτη φαίνεται να παρουσιάζει η Alpha Bank το 2013. Τις υπόλοιπες χρονιές οι αυξομειώσεις του δείκτη είναι πιο ομαλές.

Οι πίνακες 3.2 (πίνακας κερδών) και 3.3 (πίνακας ενεργητικού) δείχνουν αναλυτικά τα το ύψος των κερδών/ζημιών και του ενεργητικού για τις εξεταζόμενες τράπεζες.

Πίνακας 3.2. Ύψος κερδών/ζημιών				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	513.447	677.000	331.267	1.584.943
2009	349.077	316.000	205.629	963.345
2010	86.039	84.000	-21.191	440.424
2011	-3.809.949	-5.496.000	-6.618.119	-12.324.884
2012	-1.085.870	-1.440.000	-509.242	-2.143.661
2013	2.922.224	-1.157.000	2.546.159	807.000
2014	-329.708	-1.196.000	-1.971.995	106.000
2015	-1.371.454	-1.155.000	-1.895.996	-4.198.000
2016	42.302	249.000	-40.143	-2.860.000
2017	21.052	115.000	-204.305	-412.000

Από τον παραπάνω πίνακα κερδών/ζημιών, παρατηρούμε κάποιες απότομες μεταβολές σε ορισμένα έτη. Σε αντίθεση με το 2011 και το 2012 όπου οι τέσσερις συστημικές τράπεζες παρουσίαζαν αυξημένες ζημίες, το 2013 οι τρεις από τις τέσσερις παρουσίασαν αυξημένα κέρδη. Όσον αφορά την Alpha Bank, τα κέρδη του ομίλου τη χρονιά εκείνη επηρεάστηκαν από την αρνητική υπεραξία ποσού € 3,2 δις που προέκυψε από την εξαγορά της Εμπορικής Τραπέζης την 1.2.2013 έναντι σχεδόν μηδενικού τιμήματος. Σχετικά με την Τράπεζα Πειραιώς, τα κέρδη οφείλονται στην αρνητική υπεραξία που προέκυψε από εξαγορές συνολικού ύψους 3.810€. Αναφορικά με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, τα κέρδη που προέκυψαν οφείλονται στη μείωση του ρυθμού δημιουργίας νέων επισφαλειών, στον αντιλογισμό των απομειώσεων του έτους 2012 που αφορούσαν απαιτήσεις από το Ελληνικό Δημόσιο και στην εξάλειψη των υψηλών διαπραγματευτικών ζημιών του προηγούμενου έτους. Στον αντίποδα των ανωτέρω αποτελεσμάτων, η Eurobank συνέχισε να εμφανίζει ζημίες μικρότερες σε σχέση με τα προηγούμενα δύο έτη και το γεγονός αυτό οφείλεται στην αναπροσαρμογή των ζημιών κατά 5 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2012 λόγω της αναδρομικής εφαρμογής του τροποποιημένου Δ.Λ.Π 19. Μια ακόμη απότομη μεταβολή, παρατηρείται για την Alpha Bank το έτος 2016, όπου μετά από δύο έτη ζημιών εμφάνισε ξανά κέρδη τα οποία δικαιολογούνται ως εξής. Τα αποτελέσματα μετά το φόρο εισοδήματος από συνεχιζόμενες δραστηριότητες διαμορφώθηκαν σε κέρδη ποσού € 19,5 εκατ. Τα

αποτελέσματα μετά το φόρο εισοδήματος από διακοπείσες δραστηριότητες ανήλθαν σε κέρδη ποσού € 22,8 εκατ., διαμορφώνοντας το αποτέλεσμα μετά από φόρο εισοδήματος του Ομίλου σε κέρδος ποσού € 42,3 εκατ. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι το 2016 η Eurobank επέστρεψε στην κερδοφορία μετά από μια σειρά ετών με ζημίες. Στο γεγονός αυτό συνετέλεσε η αύξηση των προ-προβλέψεων κερδών υποστηριζόμενα από την αποδεδειγμένη ικανότητα περιορισμού κόστους και τις κερδοφόρες Διεθνείς Δραστηριότητες, καθώς και των μειωμένων προβλέψεων για ζημιές από δάνεια ως αποτέλεσμα της αποτελεσματικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ακόμη, η Τράπεζα Πειραιώς το 2014 επιστρέφει σε ζημίες, οι οποίες οφείλονται σε σημαντικές προβλέψεις για δάνεια λόγω της παρατεταμένης ύφεσης στην Ελλάδα, αλλά και σε συνέχεια των αλλαγών στις εκτιμήσεις της Διοίκησης για το ύψος απομείωσης του δανειακού χαρτοφυλακίου του Ομίλου. Το 2016, οι ζημίες μειώνονται, αφού τα αποτελέσματα του ομίλου έχουν επηρεασθεί θετικά από την από την αναγνώριση αναβαλλόμενου φόρου στις απομειώσεις των αξιών των συμμετοχών. Τέλος, το 2015 η Εθνική Τράπεζα επιστρέφει σε ζημίες οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις αυξημένες προβλέψεις δανείων ύψους 3.670 εκατ ευρώ και άλλες προβλέψεις ύψους 593 εκατ. ευρώ. Οι ανωτέρω πληροφορίες έχουν αντληθεί από την μελέτη και έρευνα των ετήσιων εκθέσεων που δημοσιεύουν οι υπό εξέταση τράπεζες της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Πίνακας 3.3. Σύνολο ενεργητικού				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	65.269.954	82.202.000	54.889.856	101.838.628
2009	69.596.047	84.269.000	54.279.791	113.394.183
2010	66.798.315	87.188.000	57.680.295	120.744.605
2011	59.148.045	76.822.000	49.352.308	106.869.989
2012	58.357.325	67.653.000	70.406.161	104.798.773
2013	73.697.267	77.586.000	92.009.592	110.930.000
2014	72.935.461	75.518.000	89.289.696	115.464.000
2015	69.296.234	73.553.000	87.528.216	111.232.000
2016	64.872.266	66.393.000	81.500.534	78.531.000
2017	60.813.025	60.029.000	67.416.562	64.768.000

Από τους παραπάνω πίνακες εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι χαμηλές τιμές του δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στην άσχημη πορεία της κερδοφορίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι το σύνολο του ενεργητικού των τραπεζών έχει γενικά μια καθοδική πορεία από το 2014 και μετά, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 3.3. Η τράπεζα Πειραιώς, παρά την εξαγορά πολλών άλλων τραπεζών, εμφανίζει την ίδια εικόνα.

Οι πίνακες 3.4 και 3.5 δίνουν αναλυτικά τις τιμές των δεικτών του καθαρού περιθωρίου κέρδους και της κυκλοφοριακής ταχύτητας ενεργητικού.

Πίνακας 3.4. Καθαρό Περιθώριο Κέρδους

Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,2195	0,2052	0,2006	0,3229
2009	0,1465	0,1039	0,1237	0,1897
2010	0,0382	0,0287	-0,0141	0,0949
2011	-1,6685	-2,1984	-5,3151	-2,8191
2012	-0,7210	-0,8200	-0,2241	-0,6077
2013	1,2380	-0,7290	0,4233	0,2140
2014	-0,1349	-0,6331	-0,7696	0,0297
2015	-0,6047	-0,6555	-0,7529	-2,1288
2016	0,0177	0,1208	-0,0170	-1,3857
2017	0,0085	0,0611	-0,0922	-0,2548

Πίνακας 3.5. Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού

Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,0358	0,0401	0,0301	0,0482
2009	0,0342	0,0361	0,0306	0,0448
2010	0,0337	0,0335	0,0260	0,0384
2011	0,0386	0,0325	0,0252	0,0409
2012	0,0258	0,0260	0,0323	0,0337
2013	0,0320	0,0205	0,0654	0,0340
2014	0,0335	0,0250	0,0287	0,0309
2015	0,0327	0,0240	0,0288	0,0177
2016	0,0368	0,0311	0,0290	0,0263
2017	0,0406	0,0314	0,0329	0,0250

Συνεπώς αν παρατηρήσουμε προσεκτικά τους παραπάνω πίνακες μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό ποιος από τους δύο δείκτες επηρεάζει περισσότερο και διαμορφώνει την τελική τιμή του δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού. Τα δύο πρώτα έτη και τα έτη 2011, 2012, 2013 ο παράγοντας που επηρεάζει περισσότερο τον δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού είναι το καθαρό περιθώριο κέρδους, αφού εμφανίζεται με μεγαλύτερη τιμή κατά απόλυτες τιμές για το σύνολο των τραπεζών. Τα υπόλοιπα έτη ο δείκτης μεταξύ του καθαρού περιθωρίου κέρδους και της κυκλοφοριακής ταχύτητας ενεργητικού που επηρεάζει την τελική τιμή του δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού ποικίλει. Αναλυτικότερα, η τελική τιμή του ROA για την Alpha Bank εξαρτάται περισσότερο από το καθαρό περιθώριο κέρδους για τα έτη 2010, 2014,2015 σε αντίθεση με το 2016 και 2017 που η τιμή του δείκτη επηρεάζεται περισσότερο από την κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού. Για την Eurobank η τελική τιμή του ROA εξαρτάται περισσότερο από την κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού για τα έτη 2010 και για τα τέσσερα τελευταία έτη. Ο ROA της τράπεζας Πειραιώς επηρεάζεται περισσότερο από την κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού για τα έτη 2014,2015 και 2017. Τέλος, η τελική τιμή του δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού της Εθνικής Τράπεζας οφείλεται περισσότερο στον δείκτη της κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού για τα έτη 2014 έως 2016 σε αντίθεση με τα έτη 2015 και 2017.

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (ROE- Return on Equity)

Ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE- return on equity) είναι σημαντικός για τους μετόχους, διότι μετρά την αποδοτικότητα του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει στην επιχείρηση. Οι επενδυτές, προτιμούν έναν υψηλό δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων. Επιπλέον, μετρά τον βαθμό στον οποίο τα διοικητικά στελέχη μετατρέπουν με επιτυχία τα επενδυμένα κεφάλαια των ιδιοκτητών σε στοιχεία που αποφέρουν κέρδη και υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων (ROE)} = \frac{\text{Καθαρά κέρδη}}{\text{Ίδια κεφάλαια}}$$

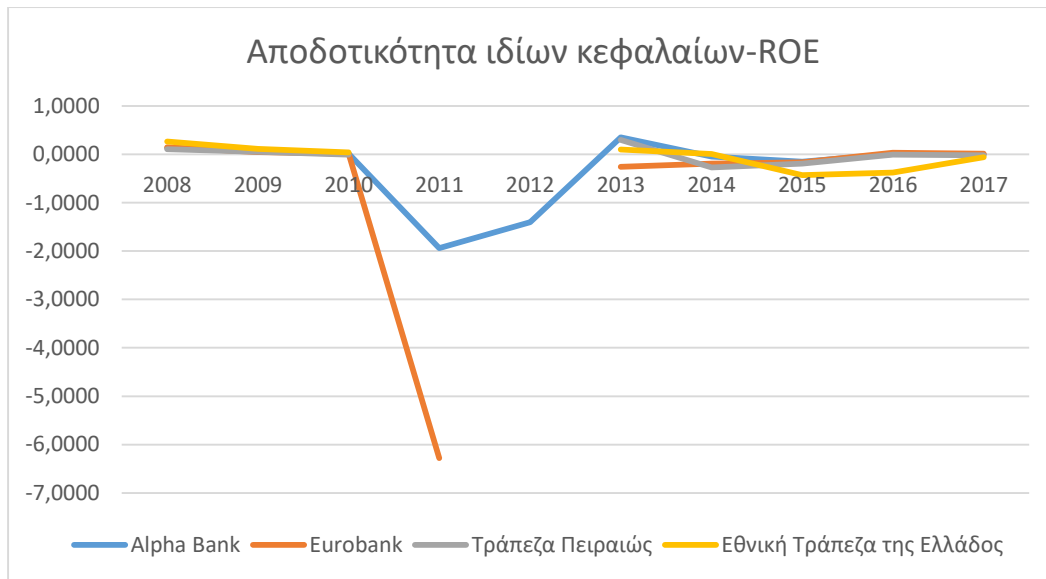
Σύμφωνα με τον Νούλα (2015), εάν ο δείκτης είναι χαμηλός σε σχέση με τον δείκτη άλλων επιχειρήσεων, τότε μειώνονται οι δυνατότητες της επιχείρησης να αντλήσει νέα κεφάλαια από την κεφαλαιαγορά, τα οποία πιθανώς χρειάζονται για την επέκταση και διατήρηση της ανταγωνιστικότητας.

Στον πίνακα 3.6 και διάγραμμα 3.2 φαίνονται οι τιμές του δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.6 Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,1303	0,1464	0,1095	0,2642
2009	0,0584	0,0500	0,0569	0,1133
2010	0,0149	0,0138	-0,0065	0,0404
2011	-1,9377	-6,2811	-	-
2012	-1,4055	-	-	-
2013	0,3492	-0,2558	0,2980	0,1025
2014	-0,0428	-0,1897	-0,2693	0,0101
2015	-0,1515	-0,1619	-0,1892	-0,4273
2016	0,0046	0,0339	-0,0041	-0,3770
2017	0,0022	0,0161	-0,0214	-0,0558

Στον παραπάνω πίνακα οι κενές περιοχές αντιπροσωπεύουν τα έτη στα οποία τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών κινήθηκαν σε αρνητικά επίπεδα και επομένως δεν μπορεί να υπολογιστεί ο δείκτης. Τα αρνητικά ίδια κεφάλαια πιθανόν να οφείλονται στην κεφαλαιακή απώλεια που προέκυψε από την απομείωση των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (PSI) κατά το 2011.

Στο διάγραμμα 3.2 φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων για τις εξεταζόμενες τράπεζες:

Διάγραμμα 3.2– Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων

Παρατηρούμε ότι τα τρία πρώτα έτη ο δείκτης κινείται στα ίδια περίπου επίπεδα για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες, ενώ τις χρονιές 2011 και 2012 η γραμμή κόβεται για την Τράπεζα Πειραιώς και για την Εθνική Τράπεζα και το 2012 ο δείκτης δεν υπολογίζεται ούτε για την EUROBANK. Όπως προαναφέραμε ο μη υπολογισμός του δείκτη οφείλεται στην αρνητικότητα των ιδίων κεφαλαίων.

Στον παρακάτω πίνακα 3.7 (ύψος ιδίων κεφαλαίων) φαίνονται αναλυτικά τα νούμερα των ιδίων κεφαλαίων για τις εξεταζόμενες τράπεζες:

Πίνακας 3.7. Ύψος ιδίων κεφαλαίων				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	3.940.697	4.623.000	3.025.200	6.000.000
2009	5.973.359	6.314.000	3.614.235	8.500.000
2010	5.783.934	6.094.000	3.273.732	10.905.533
2011	1.966.248	875.000	-1.939.838	-253.017
2012	772.611	-655.000	-2.315.505	-1.887.563
2013	8.367.735	4.523.000	8.542.899	7.874.000
2014	7.706.550	6.304.000	7.322.242	10.466.000
2015	9.054.336	7.132.000	10.020.526	9.824.000
2016	9.113.413	7.355.000	9.823.738	7.587.000
2017	9.626.691	7.150.000	9.544.198	7.379.000

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε μια καθοδική πορεία των ιδίων κεφαλαίων για το σύνολο των εξεταζόμενων τραπεζών μετά το 2010 και έως το 2012. Η εξέλιξη αυτή στα μεγέθη των ιδίων κεφαλαίων εξηγείται από την συμμετοχή των τραπεζών στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (PSI). Το πρόγραμμα αυτό επηρέασε αρνητικά τα οικονομικά αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι μετά την μείωση αυτή και σε κάποιες περιπτώσεις αρνητικότητα των ιδίων κεφαλαίων, το 2013 τα ίδια κεφάλαια παρουσιάζουν μια απότομη αύξηση για το σύνολο των τραπεζών. Αν λάβουμε υπόψιν ότι το 2013 αποτέλεσε σημαντικό έτος για τον τραπεζικό κλάδο, αφού υπήρξαν σημαντικές αναδιατάξεις και τον Ιούνιο του ίδιου έτους ολοκληρώθηκε η ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων, τα προαναφερθέντα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα. Τη χρονιά εκείνη, οι τέσσερις μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι κατάφεραν να αποκαταστήσουν τους δείκτες κεφαλαιακής τους επάρκειας, οι οποίοι είχαν δεχθεί ισχυρό πλήγμα.

Σχέση ROA και ROE

Ο δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων είναι και αυτός ένας σύνθετος δείκτης και μπορεί να αναλυθεί ως εξής:

Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων (ROE) =

$$= \frac{\text{Καθαρά κέρδη}}{\text{Πωλήσεις}} \times \frac{\text{Πωλήσεις}}{\text{Σύνολο ενεργητικού}} \times \frac{\text{Σύνολο ενεργητικού}}{\text{Ίδια κεφάλαια}}$$

Ο πρώτος όρος είναι το περιθώριο κέρδους, ο δεύτερος όρος είναι η εκμετάλλευση του ενεργητικού, δηλαδή δείχνει την ικανότητα της διοίκησης να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της, και ο τρίτος όρος είναι ο βαθμός χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Συνεπώς, ύστερα από την ανάλυση αυτή θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο ROE εξαρτάται από τους εξής τρεις παράγοντες:

- Την ικανότητα της διοίκησης να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της
- Την ικανότητα της διοίκησης να ελέγχει τα έξοδά της
- Τον βαθμό χρηματοοικονομικής μόχλευσης

Προφανώς όσο μεγαλύτερη η μόχλευση τόσο μεγαλύτερη και η τιμή του δείκτη. Είναι σημαντικό για τον αναλυτή να γνωρίζει από πού ακριβώς προέρχεται η τιμή του δείκτη.

Καθαρό περιθώριο Επιτοκίου (NIM - Net Interest Margin)

Ο αριθμοδείκτης αυτός μετρά το καθαρό τραπεζικό εισόδημα που προέρχεται από τους τόκους σε συνάρτηση με τα κερδοφόρα στοιχεία του ενεργητικού. Τα κερδοφόρα στοιχεία προκύπτουν αν από το σύνολο του ενεργητικού ενός πιστωτικού ιδρύματος αφαιρέσουμε το ταμείο και τα διαθέσιμα στην Κεντρική Τράπεζα, τα επενδυτικά ενσώματα περιουσιακά στοιχεία (Ακίνητα Επενδύσεων) και τις ενσώματες ακινητοποιήσεις (άυλα και ενσώματα περιουσιακά στοιχεία).

Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου υπολογίζεται ως ο λόγος της διαφοράς των τόκων εσόδων και τόκων εξόδων ως προς το σύνολο των κερδοφόρων στοιχείων του ενεργητικού, δηλαδή:

$$\text{Καθαρό περιθώριο επιτοκίου (NIM)} = \frac{\text{Έσοδα τόκων} - \text{έξοδα τόκων}}{\text{κερδοφόρα στοιχεία του ενεργητικού}}$$

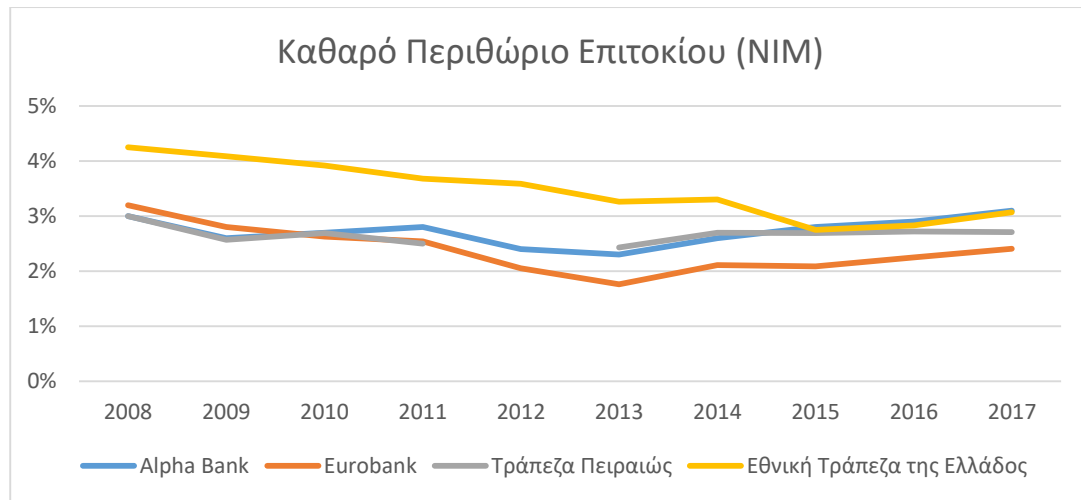
Δεδομένου ότι τα τραπεζικά ιδρύματα είναι οι διαμεσολαβητές του χρηματοπιστωτικού συστήματος (αποδέχονται καταθέσεις πληρώνοντας τόκο και δίνουν δάνεια κερδίζοντας τόκο), είναι πάρα πολύ σημαντικό να διαχειρίζονται αποτελεσματικά το άνοιγμα μεταξύ επιτοκιακών εσόδων και εξόδων. Ένα αρκετά μεγάλο θετικό καθαρό περιθώριο επιτοκίου, επιτρέπει στις τράπεζες να καλύψουν τα μη επιτοκιακά τους έξοδα. Εάν το καθαρό περιθώριο επιτοκίου είναι αρνητικό για μια παρατεταμένη χρονική περίοδο, λίγες τράπεζες ίσως θα μπορούν να καλύψουν τη διαφορά με άλλες πηγές εισοδήματος και αναγκαστικά θα καταρρεύσουν.

Στον πίνακα 3.8. και διάγραμμα 3.3 φαίνονται οι τιμές του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.8. Καθαρό περιθώριο επιτοκίου				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	3%	3,20%	3%	4,25%
2009	2,60%	2,80%	2,57%	4,09%
2010	2,70%	2,63%	2,69%	3,92%
2011	2,80%	2,54%	2,50%	3,68%
2012	2,40%	2,05%	-	3,59%
2013	2,30%	1,76%	2,43%	3,26%
2014	2,60%	2,11%	2,70%	3,30%
2015	2,80%	2,09%	2,69%	2,75%
2016	2,90%	2,25%	2,72%	2,83%
2017	3,10%	2,41%	2,71%	3,07%

Οι τιμές του παραπάνω πίνακα προέκυψαν ύστερα από ενδελεχή μελέτη των ετήσιων οικονομικών εκθέσεων και δελτίων με τα οικονομικά τους στοιχεία που δημοσιεύουν οι τράπεζες. Δεν έγιναν χειροκίνητοι υπολογισμοί προς αποφυγή παρερμηνείας των αποτελεσμάτων για τις τιμές του δείκτη. Σημειώνεται ότι η περιοχή του πίνακα που αφορά το έτος 2012 για την Τράπεζα Πειραιώς είναι κενή αφού για τη χρονιά εκείνη δεν αναφέρεται ξεκάθαρα η τιμή του δείκτη. Η μόνη αναφορά που γίνεται στην ετήσια έκθεση και αφορά τα αποτελέσματα του Ομίλου είναι ότι για το 2012 το καθαρό έντοκο αποτέλεσμα επιβαρύνθηκε από το αυξημένο κόστος άντλησης ρευστότητας, καθώς η καθυστέρηση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης δεν επέτρεψε την αποκλιμάκωση του κόστους των καταθέσεων στην Ελλάδα.

Όπως παρατηρούμε στο σύνολο του πίνακα, δεν υπάρχουν μεγάλες και απότομες μεταβολές ανάμεσα στα εξεταζόμενα έτη. Ακόμη, οι τιμές του δείκτη είναι θετικές, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι τράπεζες έχουν χρησιμοποιήσει αποδοτικά τα κεφάλαιά τους.

Διάγραμμα 3.3 - Καθαρό περιθώριο Επιτοκίου

Από το διάγραμμα 3.3 φαίνεται ότι από το 2008 μέχρι το 2014 ο δείκτης κινήθηκε σε υψηλότερα επίπεδα για την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι πιθανόν οι υπόλοιπες τρεις συστημικές τράπεζες είχαν υψηλότερα ποσά κερδοφόρου ενεργητικού εκείνα τα έτη σε σχέση με την Εθνική Τράπεζα. Επιπροσθέτως, το υψηλότερο ποσοστό του NIM μπορεί να είναι και ένδειξη ότι η Εθνική ήταν περισσότερο κερδοφόρα τις προαναφερόμενες χρονιές ωστόσο είχε αυξημένο κόστος χρηματοδότησης επενδυτικών δραστηριοτήτων. Τα επόμενα έτη η κατάσταση αντιστρέφεται και τις υψηλότερες τιμές του δείκτη τις εμφανίζει η Alpha Bank.

3.2.2. Δείκτες φερεγγυότητας-πιστωτικού κινδύνου

Η φερεγγυότητα σε οικονομικούς όρους δηλώνει την ικανότητα του οργανισμού να ανταπεξέλθει μακροχρόνια στις οικονομικές του υποχρεώσεις. Η φερεγγυότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία μιας επιχείρησης, αφού σε περίπτωση που αυτή κριθεί αφερέγγυα τότε είναι πιθανόν να τεθεί υπό καθεστώς πτώχευσης. Η φερεγγυότητα μπορεί να μετρηθεί χρησιμοποιώντας τους λεγόμενους δείκτες φερεγγυότητας.

Στην παρούσα ανάλυση θα εξεταστούν οι παρακάτω δείκτες φερεγγυότητας-πιστωτικού κινδύνου για τις εξεταζόμενες τράπεζες:

Δείκτης Φερεγγυότητας

Ο συγκεκριμένος δείκτης δείχνει το ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού που έχει χρηματοδοτηθεί από τους φορείς της εταιρίας. Ο δείκτης αυτός δίνει μια εικόνα για την

αυτονομία της επιχείρησης δηλαδή την ανεξαρτησία της από δανειακά κεφάλαια και άλλους πιστωτές. Χαμηλές τιμές του δείκτη είναι ένδειξη επικίνδυνης κατάστασης, διότι μπορεί να προκύψουν μεγάλες ζημιές οι οποίες θα πρέπει να καλυφθούν από ένα μέρος των ιδίων κεφαλαίων. Αξίζει να σημειωθεί, ότι αν αφαιρέσουμε τον συγκεκριμένο δείκτη από το 100 μπορούμε να πάρουμε μια ένδειξη για το ποσοστό των ξένων κεφαλαίων που προσφέρθηκαν από τους πιστωτές για την χρηματοδότηση των στοιχείων του ενεργητικού.

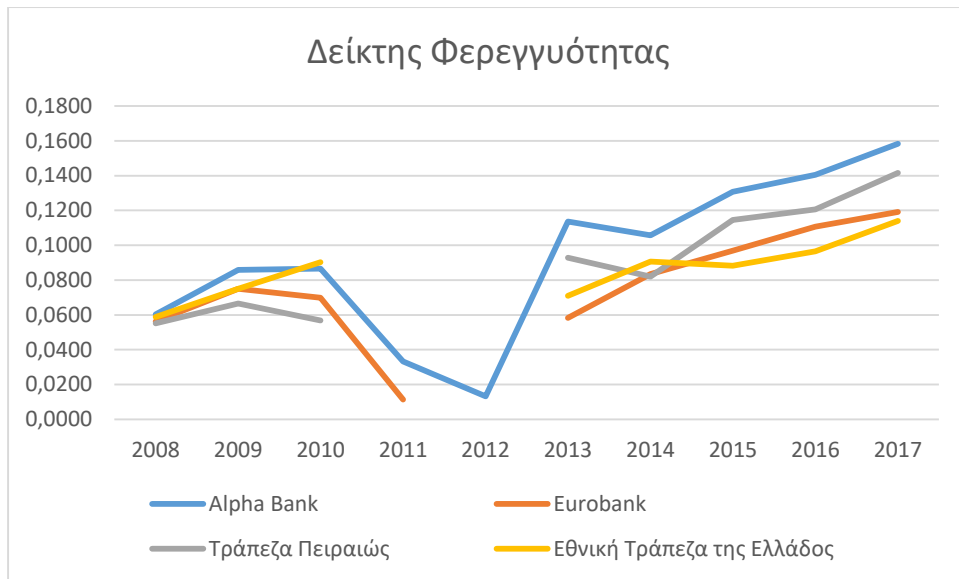
Ο συγκεκριμένος δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης φερεγγυότητας} = \frac{\text{Ίδια κεφάλαια}}{\text{Σύνολο ενεργητικού}}$$

Στον πίνακα 3.9 και διάγραμμα 3.4 φαίνονται οι τιμές του δείκτη φερεγγυότητας για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.9. Δείκτης Φερεγγυότητας				
Έτος	ALPHABANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,0604	0,0562	0,0551	0,0589
2009	0,0858	0,0749	0,0666	0,0750
2010	0,0866	0,0699	0,0568	0,0903
2011	0,0332	0,0114	-	-
2012	0,0132	-	-	-
2013	0,1135	0,0583	0,0928	0,0710
2014	0,1057	0,0835	0,0820	0,0906
2015	0,1307	0,0970	0,1145	0,0883
2016	0,1405	0,1108	0,1205	0,0966
2017	0,1583	0,1191	0,1416	0,1139

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι για το σύνολο των τραπεζών οι τιμές του δείκτη πέφτουν μέχρι το 2012 ενώ στη συνέχεια αυξάνονται. Οι χρονιές που οι αντίστοιχες περιοχές του πίνακα είναι κενές αντιστοιχούν στις χρονιές που οι τράπεζες παρουσίασαν αρνητικά ίδια κεφάλαια και οι αιτίες για τις οποίες συνέβη αυτή η απότομη πτώση των ιδίων κεφαλαίων αναλύθηκαν παραπάνω.

Διάγραμμα 3.4- Δείκτης Φερεγγυότητας

Από το διάγραμμα παρατηρούμε ότι υπάρχει μια απότομη πτώση του δείκτη για όλες τις τράπεζες το 2011 χρονιά όπου ο τραπεζικός κλάδος μπήκε στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Γενικά παρατηρούμε ότι ο δείκτης τις χρονιές 2011 και 2012 δεν παίρνει τιμές λόγω της αρνητικότητας των ιδίων κεφαλαίων όπως προαναφέραμε και τις χρονιές 2013 μέχρι 2015 παίρνει χαμηλότερες τιμές σε σχέση με τα δύο τελευταία έτη διότι τότε πραγματοποιήθηκαν οι τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών οι οποίες προφανώς επιβάρυναν την κατάσταση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Δείκτης ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις

Ο συγκεκριμένος δείκτης εκφράζει την αναλογία των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας και των χορηγηθέντων κεφαλαίων προς τους πελάτες της. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη δανεισμού της επιχείρησης.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

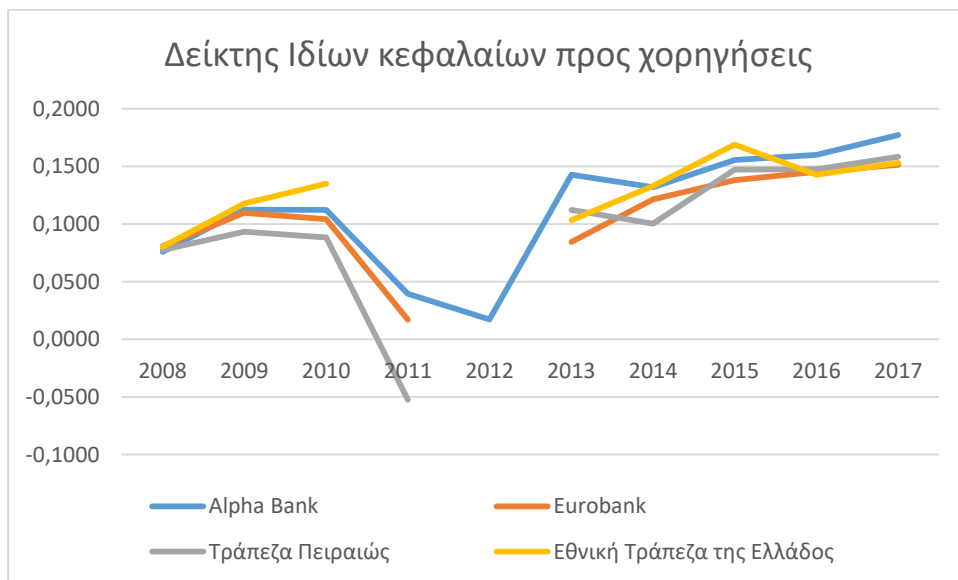
$$\text{Δείκτης ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις} = \frac{\text{Ίδια κεφάλαια}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

Για τον υπολογισμό του δείκτη έχουν χρησιμοποιηθεί οι χορηγήσεις προ προβλέψεων που αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Στον πίνακα 3.10 και διάγραμμα 3.5 φαίνονται οι τιμές του δείκτη ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.10. Δείκτης Ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,0758	0,0810	0,0775	0,0803
2009	0,1126	0,1098	0,0934	0,1177
2010	0,1123	0,1042	0,0884	0,1349
2011	0,0395	0,0170	-	-
2012	0,0171	-	-	-
2013	0,1427	0,0845	0,1122	0,1035
2014	0,1320	0,1215	0,1003	0,1330
2015	0,1556	0,1380	0,1472	0,1687
2016	0,1600	0,1452	0,1474	0,1429
2017	0,1771	0,1513	0,1584	0,1532

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι ο συγκεκριμένος δείκτης κινείται σε χαμηλά επίπεδα γεγονός που σημαίνει ότι μεγάλο ποσοστό των χορηγήσεων χρηματοδοτείται από ξένα κεφάλαια.

Διάγραμμα 3 .5– Δείκτης Ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις

Στον παρακάτω πίνακα 3.11 φαίνεται αναλυτικά το ύψος των χορηγήσεων προ προβλέσεων που χρησιμοποιήθηκαν και θα χρησιμοποιηθούν και στο εξής για τον υπολογισμό των δεικτών:

Πίνακας 3.11 “Ύψος χορηγήσεων προ προβλέψεων				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	51.980.696	57.100.000	39.016.000	74.696.892
2009	53.042.747	57.500.000	38.683.000	72.211.716
2010	51.524.737	58.500.000	37.037.000	80.823.489
2011	49.747.492	51.491.000	37.058.000	78.615.811
2012	45.102.250	47.841.000	50.573.000	76.905.234
2013	58.634.447	53.498.000	76.114.000	76.103.000
2014	58.387.262	51.881.000	72.983.000	78.683.000
2015	58.207.871	51.683.000	68.071.000	58.218.000
2016	56.967.013	50.655.000	66.648.000	53.100.000
2017	54.356.477	47.242.000	60.260.000	48.180.000

Τα δάνεια αποτελούν βασική πηγή επέκτασης και μελλοντικών εσόδων για μια τράπεζα. Ο ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι από το έτος 2008 και μέχρι το έτος 2012 όμιλος της Εθνικής Τράπεζας κυριαρχεί στις χορηγήσεις, ενώ από το 2015 και εξής τα υψηλότερα ποσά χορηγήσεων φαίνεται να τα έχει ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς. Η κυριαρχία του ομίλου της Εθνικής Τράπεζας το 2009 οφείλεται στην πιστωτική επέκταση στην Ελλάδα και στην Τουρκία. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 2015 τα 2/3 των δανείων που χορήγησε ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς στην Ελλάδα αφορούσαν δάνεια σε επιχειρήσεις και έτσι ο όμιλος κατείχε πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης της χώρας κατέχοντας μερίδιο που άγγιξε το ποσοστό του 35%. Η ίδια κατάσταση που κρατάει την Πειραιώς σε πρωταγωνιστική θέση συνεχίζεται και το επόμενο έτος αφού με βάση τα στοιχεία Δεκεμβρίου 2016, η Τράπεζα κατέχει την πρώτη θέση στον ελληνικό τραπεζικό χώρο, με το μερίδιο αγοράς δανείων στην Ελλάδα να ανέρχεται σε 30%

Δείκτης Χορηγήσεων προς Καταθέσεις

Ο δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις, χρησιμοποιείται για να διαπιστωθεί η σχέση μεταξύ των χορηγήσεων και των καταθέσεων που προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις κάθε τράπεζας. Είναι ο πλέον διαδεδομένος δείκτης, για τη μέτρηση της

ρευστότητας ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και αποτυπώνει το ποσοστό του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων που καλύπτεται από τις καταθέσεις. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες το τραπεζικό ίδρυμα να αντιμετωπίσει προβλήματα ρευστότητας και να μην μπορεί να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές του. Εκτός αυτού, η υψηλή τιμή είναι και ένδειξη, ότι τράπεζα στηρίζεται περισσότερο σε βραχυπρόθεσμες αγορές χρήματος με σκοπό να είναι ικανή να χρηματοδοτήσει τα δάνειά της παρά στις καταθέσεις που δέχεται.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

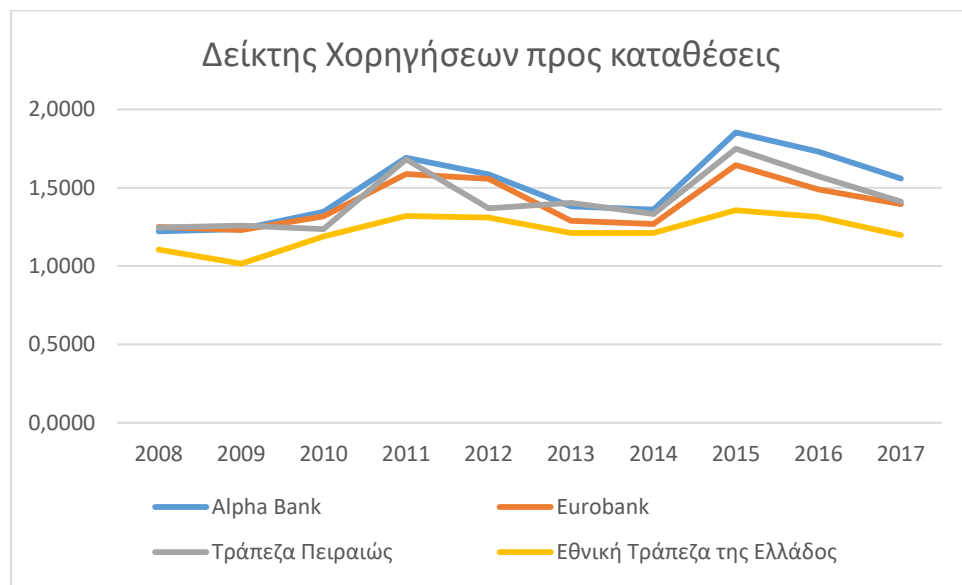
$$\text{Δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις} = \frac{\text{Χορηγήσεις}}{\text{Καταθέσεις}}$$

Για τον υπολογισμό του δείκτη έχουν χρησιμοποιηθεί οι χορηγήσεις προ προβλέψεων που αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα. Στον πίνακα 3.12 και διάγραμμα 3.6 φαίνονται οι τιμές του δείκτη χορηγήσεων προς καταθέσεις για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.12. Χορηγήσεις προς καταθέσεις				
Έτος	ALPHABANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	1,2217	1,2507	1,2468	1,1041
2009	1,2360	1,2286	1,2578	1,0143
2010	1,3456	1,3176	1,2348	1,1879
2011	1,6921	1,5863	1,6816	1,3203
2012	1,5852	1,5557	1,3679	1,3097
2013	1,3801	1,2880	1,4023	1,2104
2014	1,3610	1,2692	1,3311	1,2118
2015	1,8517	1,6435	1,7476	1,3552
2016	1,7291	1,4885	1,5732	1,3124
2017	1,5579	1,3959	1,4107	1,1966

Από τον παραπάνω πίνακα, παρατηρούμε ότι για το σύνολο της εξεταζόμενης δεκαετίας και για το σύνολο των τραπεζών ο δείκτης παίρνει τιμές μεγαλύτερες της μονάδας. Από το γεγονός αυτό συμπεραίνουμε ότι όλες οι εξεταζόμενες τράπεζες έχουν χορηγήσει μεγαλύτερα ποσά δανείων από τις καταθέσεις που έχουν προσελκύσει.

Ακόμη, οι υψηλές τιμές ίσως είναι και μια ένδειξη, ότι τα έτη αυτά οι τέσσερις όμιλοι τραπεζών αντιμετώπιζαν προβλήματα ρευστότητας.

Διάγραμμα 3. 6- Δείκτης Χορηγήσεων προς καταθέσεις

Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι ο εν λόγω δείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις και αυξομειώσεις. Καλύτερη πορεία φαίνεται να έχει η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος για το σύνολο της δεκαετίας και αυτό σημαίνει ότι πιθανόν η Εθνική καταφέρνει να αντιμετωπίζει καλύτερα τα προβλήματα ρευστότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες τρεις τράπεζες. Τέλος, για όλες τις τράπεζες ο δείκτης παίρνει την χειρότερη τιμή του (υψηλότερη τιμή) το έτος 2015 έτος κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η τρίτη ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών.

Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	42.546.777	45.656.000	31.294.000	67.656.948
2009	42.915.694	46.800.000	30.755.000	71.194.471
2010	38.292.501	44.400.000	29.995.000	68.039.037
2011	29.399.461	32.459.000	22.038.000	59.543.640
2012	28.451.478	30.752.000	36.971.000	58.721.940
2013	42.484.860	41.535.000	54.279.000	62.876.000
2014	42.900.633	40.878.000	54.831.000	64.929.000
2015	31.434.266	31.446.000	38.952.000	42.959.000
2016	32.946.116	34.031.000	42.365.000	40.459.000
2017	34.890.436	33.843.000	42.715.000	40.265.000

Οι καταθέσεις αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την εύρυθμη λειτουργία ενός πιστωτικού ιδρύματος αφού με τη βοήθεια αυτών μπορούν να χρηματοδοτηθούν οι χορηγήσεις. Παράλληλα, χαρακτηρίζονται και ως πηγή κεφαλαίων με μικρότερο κίνδυνο. Όπως παρατηρούμε λοιπόν από τον παραπάνω πίνακα, τα δύο πρώτα έτη που ξεκίνησε και η χρηματοοικονομική κρίση οι καταθέσεις βρίσκονται περίπου στα ίδια επίπεδα για όλες τις τράπεζες, ενώ κατά το 2010 παρατηρούμε μια ελαφρά μέτρια πτώση των καταθέσεων. Η μεγαλύτερη πτώση στις καταθέσεις παρατηρείται το έτος 2011, ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης δημοσιονομικής κρίσεως και της υφέσεως της Ελληνικής Οικονομίας, παράγοντες που επηρέασαν τα αποτελέσματα των ομίλων τραπεζών. Το έτος 2013 παρατηρείται μια απότομη αύξηση των καταθέσεων η οποία αναλύεται ως εξής: οι καταθέσεις του ομίλου της Alpha Bank επηρεάστηκαν θετικά από την εξαγορά της Εμπορικής Τραπέζης, την ανάληψη των καταθέσεων των Συνεταιριστικών Τραπεζών Δυτικής Μακεδονίας, Δωδεκανήσου και Ευβοίας, καθώς και από τις εισροές ιδιωτών ύψους € 1,9 δισ. για το έτος. Οι καταθέσεις του Ομίλου της Eurobank συμπεριέλαβαν την ενσωμάτωση του χαρτοφυλακίου ποσού €11,3 δισ του Νέου ΤΤ και της Νέα Proton στις 31 Αυγούστου 2013, ενώ οι καταθέσεις από τις διεθνείς δραστηριότητες υποχώρησαν κατά €0,6 δισ, κυρίως λόγω των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου συμμετοχής για μη εγγυημένες καταθέσεις (bail in scheme) που εφαρμόστηκε στην Κύπρο, με σκοπό τη χρηματοδότηση της αναδιάρθρωσης του

τοπικού τραπεζικού τομέα. Οι καταθέσεις του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς, αποτελούνται από καταθέσεις στην Ελλάδα οι οποίες ανήλθαν σε €49,7 δις., αντιπροσωπεύοντας το 28,5% της εγχώριας αγοράς καταθέσεων, καθώς και από καταθέσεις από διεθνείς δραστηριότητες οι οποίες διαμορφώθηκαν στα €4,6 δις. Τέλος, η αύξηση των καταθέσεων του Ομίλου για την Εθνική Τράπεζα οφείλεται στην βελτίωση της ρευστότητας, αλλά και στην αύξηση των καταθέσεων του ομίλου στην Ελλάδα κατά 4,8 δις ευρώ. Τα παραπάνω στοιχεία προήλθαν ύστερα από μελέτη των ετήσιων οικονομικών εκθέσεων των τραπεζών για το έτος 2013. Κατά τα τέσσερα τελευταία έτη το ύψος των καταθέσεων για την Alpha Bank και την Eurobank παρουσιάζει ομαλές αυξομειώσεις. Άξιο παρατήρησης είναι το έτος 2015 για την Τράπεζα Πειραιώς και την Εθνική Τράπεζα όπου παρατηρείται και πάλι μια κατακόρυφη πτώση των καταθέσεων. Για την Εθνική Τράπεζα η πτώση αγγίζει το ποσοστό του 15,1% και οφείλεται στο κλίμα οικονομικής αστάθειας και αβεβαιότητας στον τραπεζικό τομέα κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2015, αφού οι καταθέσεις του Ομίλου αυξήθηκαν κατά 3,5% το δεύτερο εξάμηνο του ίδιου έτους. Για την Τράπεζα Πειραιώς η μείωση των καταθέσεων του ομίλου άγγιξε το ποσοστό του 26% (σε συγκρίσιμη βάση) που προέρχεται κυρίως από την Ελλάδα και αποδίδεται στις πυκνές πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις που επικράτησαν στη χώρα κυρίως κατά το πρώτο μισό του έτους. Αν θέλαμε να αξιολογήσουμε συνολικά τις καταθέσεις των πελατών την εξεταζόμενη δεκαετία, παρατηρούμε ότι ανάλογα με την φάση στην οποία βρίσκεται η οικονομία (περίοδοι βαθιάς ή μέτριας ύφεσης) μεταβάλλεται και η εμπιστοσύνη των πελατών προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και για αυτό μεταβάλλονται και τα ποσά των καταθέσεων. Από το 2008 στο 2017 ποσοστιαίες μεταβολές στις καταθέσεις είναι οι εξής:

Πίνακας 3.14. Ποσοστιαίες μεταβολές καταθέσεων από το 2008 στο 2017	
Alpha Bank	-17,995%
Eurobank	-25,874%
Τράπεζα Πειραιώς	+36,496% (λόγω των πολλών εξαγορών)
Εθνική Τράπεζα	-40,487%

Συνεπώς, λόγω των δυσμενών γεγονότων της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης η εμπιστοσύνη των πελατών και η ικανότητα χρηματοδότησης των χορηγήσεων μειώθηκε για τους τρεις από τους τέσσερις ομίλους τραπεζών.

Δείκτης Χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού

Όπως είναι γνωστό, ο κύριος παράγοντας ο οποίος συμβάλλει στην κερδοφορία των τραπεζών είναι η χορήγηση δανείων. Επομένως, ο συγκεκριμένος αριθμοδείκτης είναι και ένα μέτρο πιστωτικής επέκτασης των τραπεζικών ιδρυμάτων, δηλαδή της ικανότητας μιας τράπεζας να κυριαρχεί έναντι των ανταγωνιστών της και να κερδίζει όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

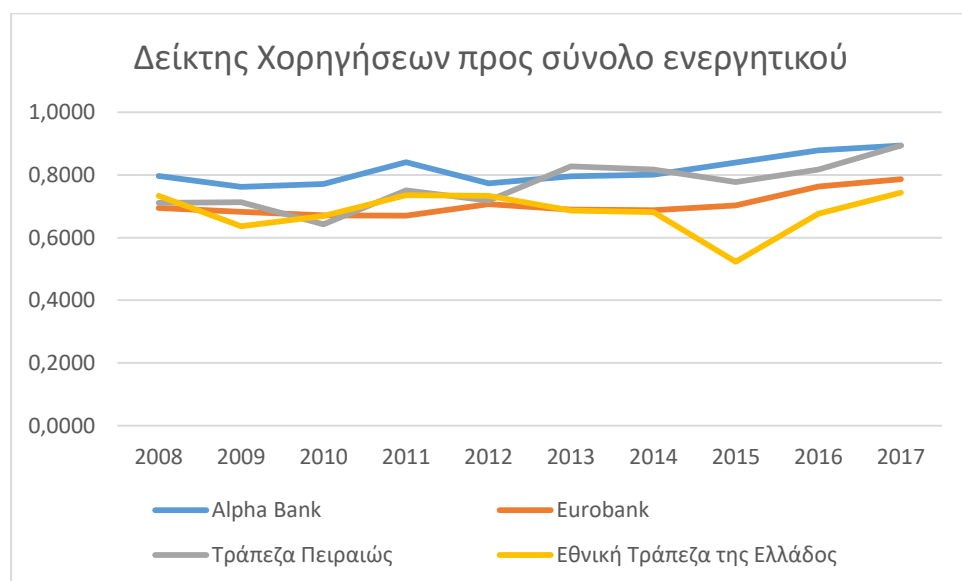
$$\text{Δείκτης χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού} = \frac{\text{Χορηγήσεις}}{\text{Σύνολο ενεργητικού}}$$

Για τον υπολογισμό του δείκτη έχουν χρησιμοποιηθεί οι χορηγήσεις προ προβλέψεων που αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα.

Στον πίνακα 3.15 και διάγραμμα 3.. φαίνονται οι τιμές του δείκτη χορηγήσεις προς σύνολο ενεργητικού για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.15. Δείκτης Χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,7964	0,6946	0,7108	0,7335
2009	0,7622	0,6823	0,7127	0,6368
2010	0,7713	0,6710	0,6421	0,6694
2011	0,8411	0,6703	0,7509	0,7356
2012	0,7729	0,7072	0,7183	0,7338
2013	0,7956	0,6895	0,8272	0,6860
2014	0,8005	0,6870	0,8174	0,6815
2015	0,8400	0,7027	0,7777	0,5234
2016	0,8781	0,7630	0,8178	0,6762
2017	0,8938	0,7870	0,8938	0,7439

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε τη διαχρονική εξέλιξη του δείκτη. Τη χαμηλότερη τιμή του δείκτη την εμφανίζει ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας το έτος 2015. Συγκεκριμένα τη χρονιά αυτή παρατηρούμε μια απότομη πτώση του δείκτη για την εν λόγω τράπεζα και η μείωση οφείλεται στην απότομη μείωση των χορηγήσεων της Εθνικής Τράπεζας για εκείνη τη χρονιά. Η μείωση αυτή εξηγείται από την μείωση του ποσού του δανείου προς το Ελληνικό Δημόσιο κατά 379 εκατομμύρια ευρώ. Το ποσό αυτού του δανείου περιλαμβάνεται στις χορηγήσεις σε επιχειρήσεις και δημόσιο για τον όμιλο και την τράπεζα όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην ετήσια έκθεση της Εθνικής Τράπεζας.

Διάγραμμα 3.7- Δείκτης Χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού

Από το παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ότι για το σύνολο των τραπεζών ο δείκτης παρουσιάζει ανοδική πορεία κατά τα τρία τελευταία έτη, ενώ για τις υπόλοιπες χρονιές υπάρχουν ομαλές αυξομειώσεις.

3.2.3. Δείκτες αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας

Οι δείκτες αυτοί δείχνουν την ικανότητα της διοίκησης να ελέγχει τα έξοδα που δεν αφορούν τους τόκους και την παραγωγικότητα του προσωπικού. Μερικοί από τους δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν είναι οι εξής:

Δείκτης αποτελεσματικότητας

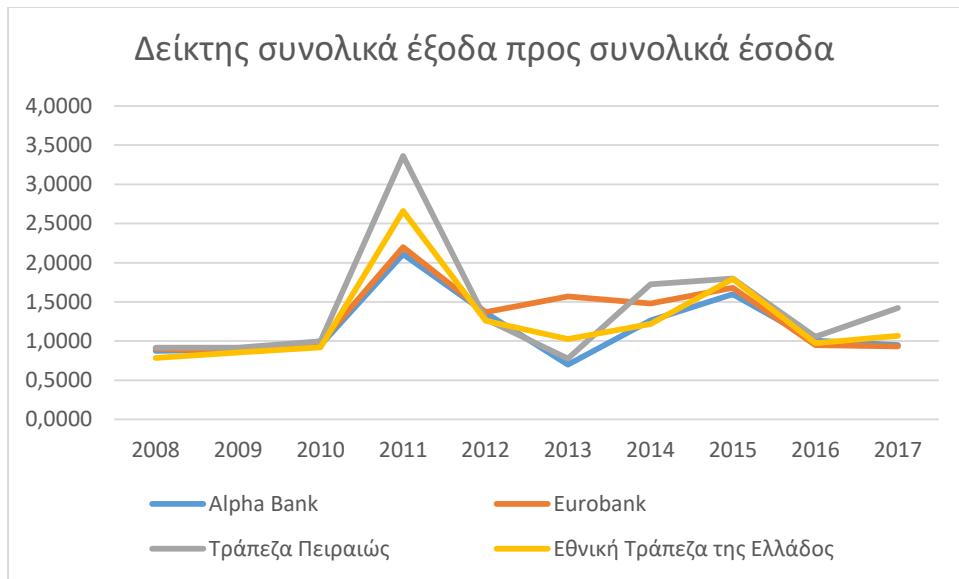
Ένας δείκτης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την μέτρηση της αποτελεσματικότητας των τραπεζών, είναι ο λόγος συνολικά έξοδα προς συνολικά έσοδα. Ο δείκτης αυτός δείχνει τη σχέση μεταξύ συνολικών εξόδων και συνολικών εσόδων μιας τράπεζας και

αποτελεί ένα εργαλείο για να παρθούν σημαντικές αποφάσεις για την αποτελεσματικότητα μιας τράπεζας.

Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης τόσο μεγαλύτερη είναι η αποτελεσματικότητα της τράπεζας. Σε ένα υγιές και κανονικό τραπεζικό περιβάλλον ο δείκτης αυτός πρέπει φυσικά να είναι μικρότερος της μονάδας. Στον πίνακα 3.16 και διάγραμμα 3.8 φαίνονται οι τιμές του συγκεκριμένου δείκτη για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία όπου και αποτυπώνεται η δραματική κατάσταση αυτών.

Πίνακας 3.16. Δείκτης συνολικά έξοδα προς συνολικά έσοδα				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	0,8749	0,9049	0,9137	0,7831
2009	0,8895	0,8693	0,9159	0,8554
2010	0,9462	0,9778	0,9962	0,9211
2011	2,1080	2,1985	3,3633	2,6602
2012	1,3618	1,3706	1,2776	1,2578
2013	0,6985	1,5673	0,7777	1,0257
2014	1,2639	1,4796	1,7250	1,2159
2015	1,5965	1,6810	1,7959	1,7956
2016	1,0030	0,9472	1,0534	0,9715
2017	0,9469	0,9330	1,4231	1,0647

Όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα, ο δείκτης είναι χαμηλότερος της μονάδας για το σύνολο των εξεταζόμενων ομίλων τραπεζών λίγο πριν ξεσπάσει η κρίση. Το 2011, ο δείκτης απογειώνεται και παίρνει τιμές μεγαλύτερες του δύο αποτυπώνοντας την απελπιστική κατάσταση των τραπεζών. Η κατάσταση βελτιώνεται ελαφρώς το 2012 σε σχέση με το 2011 και από εκεί και έπειτα και μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης δεκαετίας παρατηρούνται αυξομειώσεις με το δείκτη να παραμένει γενικά μεγαλύτερος της μονάδας. Η μεγαλύτερη τιμή του δείκτη παρατηρείται το 2011 για τον όμιλο της τράπεζας Πειραιώς και αυτό συνέβη, διότι τη χρονιά εκείνη υπήρξε αύξηση των εξόδων προβλέψεων και απομειώσεων, λόγω συμμετοχής στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων αλλά και λόγω των δυσμενών συνθηκών του μακροοικονομικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 3. 8–Δείκτης συνολικά έξοδα προς συνολικά έσοδα

Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι για τον όμιλο της Τράπεζας Πειραιώς παρατηρούνται απότομες αυξήσεις και απότομες μειώσεις κατά την διάρκεια των εξεταζόμενων ετών, ενώ για τους υπόλοιπους τραπεζικούς ομίλους οι αυξομειώσεις είναι έντονες μεν, αλλά πιο μικρότερες σε σχέση με την Πειραιώς. Η απότομη αύξηση του δείκτη το 2011 και για τους τέσσερις τραπεζικούς ομίλους εξηγείται από τη συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα Ανταλλαγής ομολόγων που είχε σαν επακόλουθο τη μείωση της αποτελεσματικότητάς τους στη διαχείριση εξόδων και εσόδων, αφού αναγνωρίστηκαν υψηλές ζημιές απομείωσης των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου στους ισολογισμούς τους.

Δείκτης χορηγήσεων προς σύνολο απασχολουμένων

Ο δείκτης αυτός δείχνει την ικανότητα του προσωπικού της τράπεζας να συμβάλλει με την εργασία του στη χορήγηση δανείων. Όσο υψηλότερος ο δείκτης τόσο μεγαλύτερη η αποτελεσματικότητα.

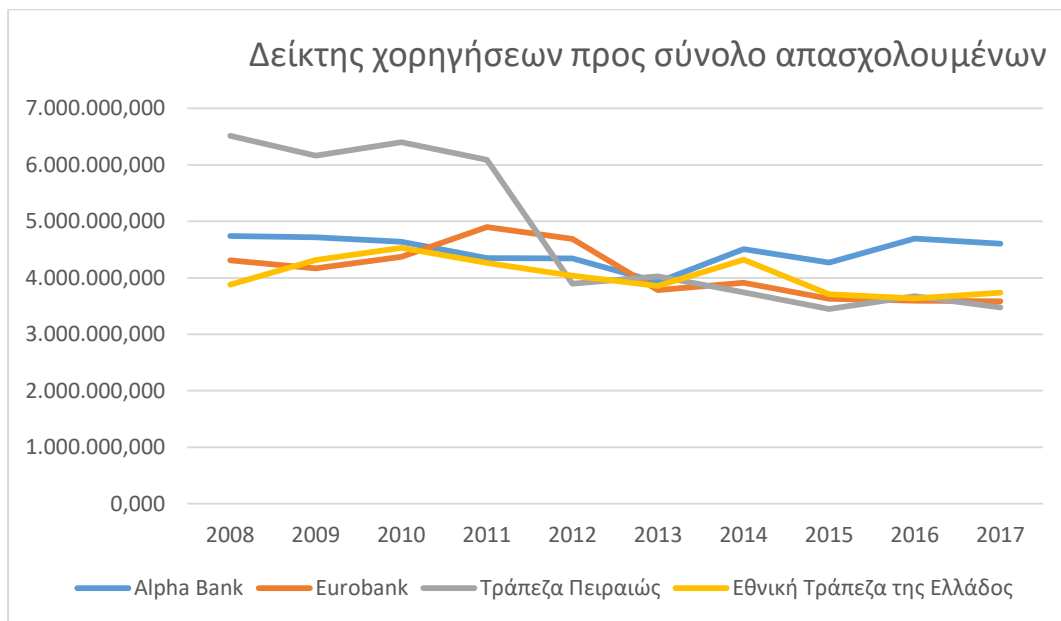
Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης χορηγήσεις προς σύνολο απασχολουμένων} = \frac{\text{Χορηγήσεις}}{\text{Σύνολο Απασχολουμένων}}$$

Στον πίνακα 3.17 και διάγραμμα 3.9 φαίνονται οι τιμές του συγκεκριμένου δείκτη για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	4.738.770,9	4.309.594,5	6.511.594,3	3.876.129,7
2009	4.719.046,8	4.168.154,8	6.162.809,9	4.316.134,4
2010	4.635.280,4	4.370.946,7	6.403.153,4	4.532.881,2
2011	4.346.238,9	4.899.131,1	6.091.705,6	4.261.641,9
2012	4.342.191,7	4.686.571,3	3.893.800	4.037.421,4
2013	3.925.848,9	3.780.064,6	4.027.160,4	3.854.159,7
2014	4.506.209,6	3.909.932	3.744.421,4	4.321.552,7
2015	4.271.560,7	3.630.298,4	3.450.073,5	3.706.639,3
2016	4.692.485,3	3.592.434,1	3.673.108	3.632.781,3
2017	4.601.186,8	3.581.989,1	3.475.921,3	3.736.522

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη τιμή του δείκτη την εμφανίζει η Τράπεζα Πειραιώς για το έτος 2008, γεγονός που δείχνει ότι πιθανόν τη χρονιά εκείνη η εν λόγω τράπεζα ασχολήθηκε κυρίως με τις χορηγήσεις και διαθέτε άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό στον τομέα αυτό. Γενικά, τα έτη 2008 μέχρι 2011 η Τράπεζα Πειραιώς εμφανίζει τις μεγαλύτερες τιμές του δείκτη σε σχέση με τις υπόλοιπες, ενώ τα τρία τελευταία έτη η Alpha Bank κατέχει αυτή την πρώτη θέση.

Διάγραμμα 3. 9- Δείκτης χορηγήσεων προς σύνολο απασχολουμένων

Από το διάγραμμα παρατηρούμε ότι για τις τρεις από τις τέσσερις εξεταζόμενες τράπεζες δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα απότομες μεταβολές του δείκτη. Μόνο για την Τράπεζα Πειραιώς παρατηρείται μια απότομη πτώση από το 2011 στο 2012. Το γεγονός αυτό, μπορεί να ερμηνευτεί ως εξής: το 2012 αυξήθηκαν τόσο οι χορηγήσεις μετά από προβλέψεις για την τράπεζα, όσο και ο αριθμός των εργαζομένων. Ωστόσο, πιθανόν η αύξηση του απασχολούμενου προσωπικού δεν ήταν επαρκής για την άρτια διαχείριση του όγκου των χορηγήσεων και έτσι υπήρξε μεγάλη πτώση στην τιμή του δείκτη.

Δείκτης Καταθέσεων προς σύνολο απασχολούμενων

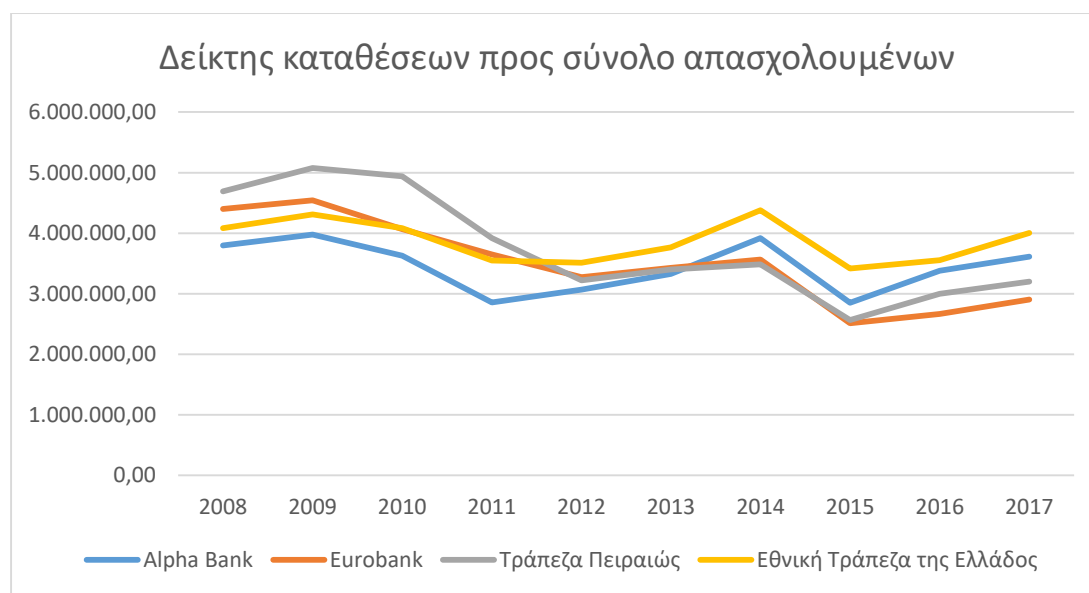
Ο δείκτης αυτός δείχνει την ικανότητα των υπαλλήλων της τράπεζας να συμβάλλουν με την εργασία τους στην αποτελεσματική διαχείριση των καταθέσεων των πελατών της. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης καταθέσεων προς σύνολο απασχολούμενων} = \frac{\text{Καταθέσεις}}{\text{Σύνολο Απασχολούμενων}}$$

Στον πίνακα 3.18 και διάγραμμα 3.10 φαίνονται οι τιμές του δείκτη καταθέσεις προς σύνολο απασχολούμενων για τις τέσσερις (4) συστημικές τράπεζες την εξεταζόμενη δεκαετία:

Πίνακας 3.18. Δείκτης καταθέσεων προς σύνολο απασχολούμενων				
Έτος	ALPHA BANK	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
2008	3.798.280,8	4.398.318,5	4.688.756,7	4.082.908
2009	3.979.463,7	4.544.345,2	5.074.890,5	4.312.530,9
2010	3.626.766,1	4.068.065,5	4.937.771,5	4.083.664,7
2011	2.855.156,6	3.647.026,9	3.919.287,9	3.547.269,9
2012	3.070.436,8	3.275.301,4	3.219.935,8	3.514.134,5
2013	3.328.424,7	3.425.343	3.402.679,5	3.767.886,9
2014	3.919.718,8	3.565.377,3	3.484.557,1	4.381.018,6
2015	2.850.619,7	2.510.404,1	2.566.756,6	3.419.246,6
2016	3.381.116,4	2.665.841	2.997.987,1	3.552.826,9
2017	3.613.835,4	2.902.982,5	3.198.389,7	4.004.638,7

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι και πάλι η Τράπεζα Πειραιώς εμφανίζει τις μεγαλύτερες τιμές του δείκτη από το 2008 μέχρι το 2011 όπως συνέβη και με τον προηγούμενο δείκτη που εξετάσαμε παραπάνω. Από το 2012 και μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης δεκαετίας τις υψηλότερες τιμές του δείκτη τις εμφανίζει η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 3 .10– Δείκτης καταθέσεων προς σύνολο απασχολουμένων

Από το διάγραμμα παρατηρούμε ότι ο δείκτης παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις για το σύνολο της εξεταζόμενης δεκαετίας για το σύνολο των τραπεζών. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι λόγω των μεταβαλλόμενων οικονομικών συνθηκών που επικρατούν τα τελευταία χρόνια μεταβάλλεται και η εμπιστοσύνη των πελατών απέναντι στα τραπεζικά ιδρύματα, με τις καταθέσεις αυτών άλλοτε να αυξάνονται και άλλοτε να μειώνονται.

Να επισημάνουμε ότι για τον υπολογισμό των δύο παραπάνω δεικτών χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία των τραπεζών και όχι των ομίλων, διότι μας ενδιαφέρει η αποτελεσματικότητα των τραπεζών και όχι των ομίλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση που προηγήθηκε παραπάνω αφορούσε την δεκαετία 2008 έως 2017. Κατά τις χρονιές αυτές ο τραπεζικός κλάδος ήρθε αντιμέτωπος με πολλές προκλήσεις και αναδιαρθρώσεις, αφού επηρεάστηκε από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση όπως ήδη προαναφέραμε. Χρησιμοποιώντας λοιπόν τους δείκτες αποδοτικότητας, φερεγγυότητας –πιστωτικού κινδύνου, αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας που φάνηκαν στην ανάλυσή μας θα μπορούσαμε να εξάγουμε τα εξής βασικά συμπεράσματα:

Όσον αφορά τους δείκτες αποδοτικότητας, παρατηρούμε μια απότομη πτώση των δεικτών αποδοτικότητας ενεργητικού και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων το 2011 και για τις χρονιές που υπήρξε αρνητικότητα ιδίων κεφαλαίων όπως αναλυτικά φαίνεται στον πίνακα 3.7, ο δείκτης δεν μπορεί να υπολογιστεί. Το γεγονός αυτό, υποδηλώνει την τραγική κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι τράπεζες με την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Σε πλεονεκτικότερη θέση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες φαίνεται ότι βρέθηκε ο όμιλος της ALPHA BANK, αφού η εν λόγω τράπεζα δεν είχε καμία χρονιά αρνητικά ίδια κεφάλαια, άρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αποδοτικότερη στην διάρκεια των εξεταζόμενων ετών στην ικανότητά της να δημιουργεί κέρδη, να διαχειρίζεται τα περιουσιακά της στοιχεία και να αντλεί νέα κεφάλαια από τη χρηματαγορά.

Παράλληλα με τους δείκτες αποδοτικότητας, αναλύθηκαν και οι δείκτες καθαρού περιθωρίου κέρδους και κυκλοφοριακής ταχύτητας ενεργητικού και έγινε εκτενής αναφορά για το ποιος από τους δύο δείκτες επηρεάζει περισσότερο την αποδοτικότητα ενεργητικού, όπου όπως είδαμε ο κάθε όμιλος επηρεάζεται διαφορετικά από τους δύο προαναφερθέντες δείκτες. Επιπλέον, από τον πίνακα 3.4 είναι εμφανές ότι οι τράπεζες δεν κατάφεραν να είναι επικερδείς τόσο κατά την διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος PSI, όσο και κατά το τελευταίο έτος ολοκλήρωσης των ανακεφαλαιοποιήσεων, αφού ο δείκτης καθαρού περιθωρίου κέρδους κινήθηκε σε αρνητικά επίπεδα. Μάλιστα δύο από τους τέσσερις τραπεζικούς ομίλους (ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς και ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος) δεν κατάφεραν να βελτιώσουν τον εν λόγω δείκτη ούτε κατά τα δύο τελευταία εξεταζόμενα έτη, όπου η οικονομία άρχισε να ανακάμπτει. Ακόμη, από τον πίνακα 3.5, παρατηρούμε ότι και

ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας ενεργητικού κινήθηκε σε χαμηλά σχετικά επίπεδα την εξεταζόμενη δεκαετία και αυτό είναι ένδειξη, ότι υπήρξαν προβλήματα στην διαχείριση και χρησιμοποίηση των περιουσιακών στοιχείων των ομίλων.

Εν συνεχεία, σχετικά με τον δείκτη καθαρού περιθωρίου επιτοκίου παρατηρήσαμε ότι παίρνει θετικές τιμές με ομαλές διακυμάνσεις για το σύνολο των συστημικών ομίλων τραπεζών την εξεταζόμενη δεκαετία και αυτό σημαίνει ότι, οι όμιλοι παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, κατάφεραν όσο το δυνατόν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αποδοτικά και ορθά τα κεφάλαιά τους. Άξιο παρατήρησης είναι ότι όσον αφορά τον εν λόγω δείκτη την πρώτη επταετία περισσότερο κερδοφόρος φαίνεται να ήταν ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, ενώ τα επόμενα τρία έτη τα ηνία τα κατείχε ο όμιλος της ALPHA BANK.

Επιπλέον, μετά τον υπολογισμό των δεικτών φερεγγυότητας και πιστωτικού κινδύνου συμπεραίνουμε ότι, κατά τη διάρκεια των ανακεφαλαιοποιήσεων των τραπεζών η επιβάρυνση των μεγεθών του ισολογισμού των τραπεζών αποτυπώθηκε στον δείκτη φερεγγυότητας, αφού αυτός κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα την περίοδο 2010 έως 2015 σε σχέση με τα δύο τελευταία έτη, όπου ο κλάδος του τραπεζικού συστήματος άρχισε να εμφανίζει σημάδια ανάκαμψης. Παρατηρούμε και πάλι ότι ο όμιλος της ALPHA BANK εμφανίζει καλύτερες τιμές συγκριτικά με τους υπόλοιπους τρεις ομίλους τραπεζών κατά την διάρκεια των ετών, γεγονός που την καθιστά περισσότερο αυτόνομη σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Ακόμη, από την μελέτη του δείκτη ιδίων κεφαλαίων προς χορηγήσεις εξάγουμε το συμπέρασμα ότι, μεγάλο ποσοστό των χορηγήσεων χρηματοδοτούνται από ξένα κεφάλαια και βλέπουμε πάλι την κυριαρχία της ALPHA BANK την τριετία 2011 έως 2013, αλλά και την διετία 2016-2017. Τις υπόλοιπες χρονιές σε καλύτερη κατάσταση όσον αφορά την ανάγκη δανεισμού από ξένους φορείς, φαίνεται να βρίσκεται ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας με μόνη διαφορά το 2008 όπου σε ευνοϊκότερη θέση είναι ο όμιλος της Eurobank.

Εκτός των παραπάνω, αν θέλαμε να αξιολογήσουμε την ρευστότητα των εξεταζόμενων συστημικών ομίλων, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος φαίνεται ότι ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει καλύτερα τα προβλήματα ρευστότητας, διότι μπορεί οι τιμές του δείκτη χορηγήσεων προς καταθέσεις να είναι υψηλές, ωστόσο είναι πιο χαμηλές σε σχέση με τις τιμές του δείκτη που εμφάνισαν οι

υπόλοιποι τρεις τραπεζικοί όμιλοι στην διάρκεια της δεκαετίας. Εκτός αυτών, αναφορικά με την πιστωτική τους επέκταση από τη μελέτη του πίνακα 3.15 όπου αποτυπώνονται οι τιμές του δείκτη χορηγήσεων προς σύνολο ενεργητικού, παρατηρούμε ότι, σε περιόδους όπου το τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με έντονους κλυδωνισμούς (αυτό συνέβη ιδιαίτερα την περίοδο 2010 έως 2015) την περίοδο 2010 έως 2012 την κυριαρχία έναντι των ανταγωνιστών της την είχε και πάλι ο όμιλος της Alpha Bank, αφού εμφάνιζε μεγαλύτερες τιμές του δείκτη με την κατάσταση να αντιστρέφεται τη διετία 2014-2015 όπου ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς κατάφερε να κυριαρχήσει στην αγορά όσον αφορά τον εν λόγω δείκτη, αλλά στη συνέχεια η Alpha Bank κατάφερε να επιστρέψει στην πρώτη θέση τα δύο τελευταία έτη.

Τέλος, για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα των εξεταζόμενων τραπεζικών ομίλων χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες αποτελεσματικότητας, χορηγήσεων προς σύνολο απασχολούμενων και καταθέσεων προς σύνολο απασχολούμενων. Από τον δείκτη αποτελεσματικότητας, φάνηκε και σε αυτήν την περίπτωση η απελπιστική κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι τραπεζικοί όμιλοι το 2011. Τη χρονιά εκείνη σε δυσμενέστερη θέση βρέθηκε ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, λόγω των αυξημένων εξόδων προβλέψεων και απομειώσεων αναφορικά με τον συγκεκριμένο δείκτη, ενώ παρατηρούμε και πάλι την επιτυχία της ALPHA BANK να συγκρατήσει τον δείκτη σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες. Για τους δύο τελευταίους δείκτες που εξετάσαμε, το ερευνητικό ενδιαφέρον στράφηκε στην μελέτη των αποτελεσμάτων σε επίπεδο τραπεζών πλέον και όχι ομίλων, γιατί η συγγραφέας ήθελε να δει την αποτελεσματική διαχείριση των καταθέσεων και χορηγήσεων εκ μέρους του απασχολούμενου προσωπικού σε επίπεδο τραπεζών. Έτσι, ύστερα από την ανάλυση και μελέτη που προηγήθηκε στο κεφάλαιο 3 έχει εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η Τράπεζα Πειραιώς την περίοδο 2008 έως 2011 διέθετε προσωπικό το οποίο φαίνεται ότι ήταν πιο άρτια εκπαιδευμένο τόσο στη διαχείριση χορηγήσεων όσο και στη διαχείριση καταθέσεων των πελατών της, ενώ από το 2012 και εξής η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος εμφανίζει μεγαλύτερες τιμές του δείκτη καταθέσεων προς σύνολο απασχολούμενων, γεγονός που την καθιστά περισσότερο αποτελεσματική σε αυτό το επίπεδο.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σαν προτάσεις για μελλοντική έρευνα η συγγραφέας έχει να παραθέσει τις εξής:

- Θα μπορούσε κάποιος να συγκρίνει την κερδοφορία και αποτελεσματικότητα των τεσσάρων συστημικών ελληνικών ομίλων τραπεζών, με αυτή των σημαντικότερων ευρωπαϊκών ομίλων τραπεζών.
- Εκτός αυτού, θα μπορούσε κάποιος να συγκρίνει την κερδοφορία και αποτελεσματικότητα των ελληνικών συστημικών τραπεζών κατά την διάρκεια των μνημονίων σε σύγκριση με την μετά μνημονίων περίοδο.
- Ακόμη, θα μπορούσε να γίνει ποσοτικοποίηση της κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας των συστημικών τραπεζών, όπου θα μπορούσαν να δημιουργηθούν πίνακες που θα είχαν την ένδειξη 0 αν η τράπεζα δεν ήταν κερδοφόρα και αποτελεσματική στη διάρκεια της δεκαετίας και την ένδειξη 1 σε περίπτωση που αυτή ήταν αποτελεσματική και κερδοφόρα, ύστερα από την μελέτη και εξέταση των δεικτών.
- Επιπλέον, όπως είναι γνωστό η αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, αποτελεί τη σημαντικότερη πρόκληση για τον τραπεζικό κλάδο αφού η αποτελεσματική διαχείριση οδηγεί στην απελευθέρωση κεφαλαίων και συνεπώς στην καλύτερη χρηματοδότηση των περισσότερο παραγωγικών κλάδων της οικονομίας. Επομένως θα μπορούσε να γίνει μια ειδική μελέτη για το πόσο αποτελεσματική είναι αυτή η διαχείριση εκ μέρους των συστημικών τραπεζών, σήμερα που εμφανίζονται σημάδια ανάκαμψης στην ελληνική οικονομία και πόσο αποτελεσματική ήταν κατά την διάρκεια των αναδιαρθρώσεων και διακυμάνσεων της οικονομίας.
- Τέλος, λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων στην εποχή μας το digital banking έρχεται να αντικαταστήσει τον παραδοσιακό τρόπο λειτουργίας των τραπεζών. Συνεπώς, θα μπορούσε να γίνει μια έρευνα σχετικά με το κατά πόσο η νέα μέθοδος στις διατραπεζικές συναλλαγές επιτρέπει ή όχι την μεγαλύτερη κερδοφορία των τραπεζών και την μείωση των λειτουργικών εξόδων τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ασημακόπουλος Γ. Ιωάννης, Μπρισίμης Ν. Σοφοκλής, Ντέλης Δ. Μάνθος, *Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες*, Οικονομικό δελτίο, Τράπεζα της Ελλάδος, Τεύχος 30, Μάιος 2008, σελ 1-174.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009, Μελέτη, Ιούνιος 2010*, σελ 1-86.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010, Μελέτη, Ιούνιος 2011*, σελ 1-98.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012, Μελέτη, Ιανουάριος 2013*, σελ 1-96.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος*, Ιούλιος 2016, σελ 1-70.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος*, Ιανουάριος 2017, σελ 1-61.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Στοιχεία τεκμηρίωσης σχετικά με τη λειτουργία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος*, Φεβρουάριος 2017, σελ 1-35.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος*, Ιανουάριος 2018, σελ 1-61.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος*, Μάιος 2018, σελ 1-73.

Νεγκάκης Χρήστος, Κουσενίδης Δημήτριος (2015), *Διοικητική Λογιστική*, Θεσσαλονίκη: Συγγραφείς.

Νούλας Α.Γ. (2015), *Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Επενδυτικές και Χρηματοδοτικές Αποφάσεις*, Α' Έκδοση, Θεσσαλονίκη: Συγγραφέας.

Νούλας Γ. Αθανάσιος (2015), *Χρήμα και Τράπεζες*, Τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη: Συγγραφέας.

Νούλας Αθανάσιος (2016), *Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου*, β έκδοση, Θεσσαλονίκη: Συγγραφέας.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΠΑΛΛΗΛΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, *Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα και οι προτάσεις της ΟΤΟΕ για το ρόλο του και τη συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη*, Ιούνιος 2015, σελ 1-52. Διαθέσιμο: https://www.otoe.gr/uploads/files/otoe_xrimatopistotiko.pdf

Σταμπουλοπούλου Γ. Αφροδίτη, (2003), *Διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού στις Τράπεζες*, Μη εκδοθείσα διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Διαθέσιμο: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/162/DT2003-0102.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Τράπεζα της Ελλάδος και Κέντρο Πολιτισμού Έρευνας και Τεκμηρίωσης, *Το χρονικό της μεγάλης κρίσης, Η τράπεζα της Ελλάδος, 2008-2013*, σελ 1-262.

Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα*, Ιούνιος 2009, σελ 1-170.

Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων*, 6 Σεπτεμβρίου 2018, σελ 1-12.

Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα*, Δεκέμβριος 2009, σελ 1-97.

Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα*, Ιούλιος 2010, σελ 1-122.

INFOBANKHELLASTAT, *Η επιτυχής ανακεφαλαιοποίηση «θωράκισε» τον κλάδο από την ύφεση και επετεύχθη ο πρώτος μεγάλος στόχος. – «Αγκάθι» αποτελούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που αποτελούν τον επόμενο μεγάλο στόχο*, Ιούλιος 2014, σελ 1-2. Διαθέσιμο: https://www.ibhs.gr/images/pdfs/press_releases/Banks.pdf

Ξένη

Alexakis, P., Thomadakis S. and Xanthakis M, 1995, *Banks Liberalization and Profitability: Evidence from Greek Commercial Banks*, Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, pp 181-192.

Berger N. Allen and Bouwman Christa (2009), *Bank Liquidity Creation*, The Review of Financial Studies, Vol. 22, No. 9, pp. 3779-3837.

Chen Tser-Yieth & Yeh Tser-Lien (2000), *A Measurement of Bank Efficiency, Ownership and Productivity Changes in Taiwan*, Service Industries Journal, 20:1, 95-109.

Gatev Evan, Strahan E. Philip (2006), *Banks' Advantage in Hedging Liquidity Risk: Theory and Evidence from the Commercial Paper Market*, The Journal of Finance, vol.61, issue 2, pp. 867-892.

Gatev Evan, Strahan E. Philip, Schuermann Til (2006), *Managing Bank Liquidity Risk: How Deposit –Loan Synergies Vary with Market Conditions*, AFA 2007 Chicago Meetings Paper, the National Bureau of Economic Research, NBER Working Paper No. 12234 pp. 1-38.

Goncharuk G. Anatoliy (2016), *Banking Sector Challenges in Research*, Journal of Applied Management and Investments, Volume 5, number 1, winter 2016, pp. 1-7.

Grossman S. Richard (1994), *The Shoe That Didn't Drop: Explaining Banking Stability During the Great Depression*, The Journal of Economic History, Vol. 54, No. 3, pp. 654-682.

Kosmidou Kiriaki, Zopounidis Constantin (2008), *Measurement of bank performance in Greece*, South-Eastern Europe, Journal of Economics, pp. 79-95.

Mamatzakis E.C., Remoundos P.C. (2003), *Determinants of Greek Commercial Banks Profitability, 1989-2000*, University of Piraeus, SPOUDAI- Journal Of Economics and Business, Vol. 53, No 1, pp. 1644-1174.

Miller S, Noulas A.G. (1992), *Was Large Bank Profitability Affected by Real Estate Problems? Evidence from the Late 1980s*, Real Estate Center, the University of Connecticut.

Miller S., Noulas A.G. (1992), *Real Estate Lending and Large Bank Profitability: Evidence from the Late 1980s*, Real Estate Center, the University of Connecticut.

Molyneux Philip, Thornton John (1992), *Determinants of European bank profitability: A note*, North Holland, Journal of Banking and Finance, pp 1173-1178.

Noulas G. Athanasios (2001), *Deregulation and operating efficiency: the case of the Greek banks*, Journal of Managerial Finance, vol.27, 8, pp. 1-16.

Noulas, A., (1999), *Profitability and Efficiency of the Greek Banks (1993-1998)*, Journal of the Banking Association of Greece, pp. 53-60.

Wozniowska G (2008), *Methods of measuring the efficiency of commercial banks: an example of Polish banks*, Ekonomika, No 84, pp 81-9.

Άρθρα σε ηλεκτρονική εφημερίδα:

Παπαδογιάννης Γιάννης, *Ζημίες ύψους 28,26 δις. ευρώ στις τράπεζες λόγω PSI*, Η Καθημερινή, 22/04/2012.

Παπαδογιάννης Γιάννης, *Πώς φθάσαμε και πώς έγινε η 3^η ανακεφαλαιοποίηση*, Η Καθημερινή, 28/11/2015.

Ιστοσελίδες

<https://www.dailyeconomics.gr>

<http://www.ependysopedia.gr>

<https://www.alpha.gr>

<https://www.eurobank.gr>

<https://www.piraeusbank.gr>

<https://www.nbg.gr>

<https://corporatefinanceinstitute.com>

<https://www.investopedia.com>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ 3 του Ν.1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει καθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.